МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.

Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 110 (4278). ШИНАРДИ, 13 сентябрь 1966 шу. Мах 2 кеп.

ССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

ВорхІ шера плана заданеш кхоачашъеча толамаш дахарах ССР Лакхехьарча Совета Президиумо 1966 шера 6 сентябрерча Указаца ССР орденашци медалашци еннай РСФСР хьун боахаме хьалхалаттарий групп-пана.

Цу даькъе Нохч-ГІалгІай АССР-е гІолла:

ЛЕНИНА ОРДЕН

Винниченко Надежда Ивановнайна — Шелковской хьун боахама звеньевайна.

КЪАХЬЕГАМА ЦІЕЧА БАЙРАНХА ОРДЕН

Бисултанов Махьмада — Ермоловски хьунпромхоза шофера.

Мухин Григорий Григорьевича — Ермоловски хьунпромхоза слесара.

Слесарев Петр Григорьевича — Сунженски хьунпромхоза шофера.

Цечоев Бердакъий Бибота — Сунженски хьунпромхоза Буматарча хьун пункта начальника.

«ЗНАН ПОЧЕТА» ЯХА ОРДЕН

Андриянов Михаил Петровича — Наурски хьун боахама болхлочоа.

Даудов Гиланена — Грозненски хьун боахама ремонтно-механически мастерской токара.

Исмаилов Іумаха Шарапа — Ведана хьун боахама шофера.

Колотушкин Василий Георгиевича — Нохч-ГІалгІай хьун боахама управлене начальника.

Матвеев Евгений Петровича — Шелковской хьун боахама директора.

Тапсиев Петр Афанасьевича — Сунженски хьунпромхоза лесничена.

Цунилаев Николай Ивановича — Сунженски хьун боахама директора.

«ЗА ТРУДОВУЮ ДОБЛЕСТЬ» ЯХА МЕДАЛЬ

Воронов Валентин Павловича — Ермоловски хьунпромхоза директора.

Магомадов Айндена — Ермоловски хьунпромхоза зІамигача комплексни бригада бригадира.

Мамидов Оттарсултана — Гудермесерча лесничества лесничена.

Маркина Фекла Егоровнайна — Сунженски хьунпромхоза болхлочоа.

Махадинев Махьмада ХІарона — Шаьла хьун боахама тракториста.

Нахаев Балийна — Ачхой-Мартана хьун боахама шофера.

Сатуев Рамзана — Ачхой-Мартана хьун боахама бригадира.

Уримаг Максим Дмитриевича — Шелковской хьунбоахама лесника.

«ЗА ТРУДОВОЕ ОТЛИЧИЕ» ЯХА МЕДАЛЬ

Арсамурзаев Хьасана Зайндена — Ачхой-Мартана хьун боахама хьу хьокхачоа.

Гуржуев Іумарпашийна — Ведана хьун боахама бондара.

Дзауров АртагІа Амирхана — Наьсарен хьун боахама шофера.

Куликов Иван Васильевича — Сунженски хьунпромхоза рамщика.

Лозовская Вера Егоровнайна — Сунженски хьунпромхоза мастера.

Суровецкий Александр Ивановича — Наурски хьун боахама болхлочоа.

Тетер Василий Петровича — Грозненски хьун боахама тракториста.

Ярошенко Савелий Григорьевича — городской хьун боахама тракториста.

Москве хинна торжественни собрани

Москве, Советски Эскара Центральни театре, танкистий Дена хетаьь торжественни собрани хилар 10 сентябре. Зал хьалйизар столица къахьегамхой викалаша, Московски гарнизона тІемахоша. Президиуме — Советски Союза Маршалаш А. А. Гречко, В. Д. Соколовский, флота адмирал В. А. Касатонов, бронетанкови бІуний керттера Маршал П. А. Ротмистров, артиллере керттера Маршал Н. Н. Воронов, бІуний тайпай маршалаш, Советски Герзашцарча Низий адмиралаши адмиралаши.

Собрани хьайийлар Моссовета исполкома председатела заместитела Л. В. Дерибина.

Массава раьза а волаш сийлахьча президиуме хержар КПСС ЦК Политбюро.

Советски танкови бІунаш — бІуний къонагІа дола тайпа. Цхьабакъда, иа — бирсагІа бола тІема низ. Сийлахь-боккха Дай-мехка тІом лаьттача шерашка танкисташта карагІдийннача денлерча гІулакхех дийнар ше къамаьл деш танкови бІуний начальника бронетанкови бІуний Маршала П. П. Полубоярова.

Торжественни собране дакъа лоацаш хиннараша массава а цхьатарра раьза а хинна тІайийпар КПСС Централни Комитетага, СССР Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР Министрий Советага дохьийта письмо.

(ТАСС).

Іа кхераме дац

Хьайбай боахамен растениеводствай лостам болаш я тха лоаман хьалашка улла Ножай - Юрта района ХХII партсъезда цІерагІа колхоз.

Соахка гурахьа йийна культураш чуийца лаьтта мукъалоаллаше хьатІалоагІача шера хьувкъама хьалхе уйла еш деррига низаш тІадахийтар тха боахама механизаторашей кхаш леладерашен.

Агротехнико дІа мадеххара 25 сантиметр кІоаргал йолаш гурахьа юя культураш дІаювргйолаш иштта зябаи 900 гектар лаьтта аьхад цар. Гурахьа культураш дІаювргйола лаьтта хІара гектара цхьа центнер кхоачийташ суперфосфат тесса хьаьндаьд.

БІаьстан юхье ялатайна лаьрхІа хьажкІаи горохи дІаювргйола лаьтта хІана а зяба оахаш да. Зябь оахаш шиъ агрегат я. Оахам дика ду колхоза трактористаша Болтукаев Хан-Махьмада, Юнаев Мохьарбе. Сменни нормах 3,5 гектар аха езача 4—5 гектар оах цар.

Укх деношка ялат дІале болабенаб механизатораш. Ялат дІалувш цхьа агрегат я. Лоаман хьалашка кхы дукхагІа агрегаташ кхаш тІа яха вІаштІехьдалац. Дика лелаю агрегат тракториста А. Сайдулаева. Сеяльщик М. Юсупов дика хьеж фу миштта луж.

Хьайбай боахам а бипбалийтац.

Колхоза 580 бежан да Іангара даккха дезаш. Царех цаІ дІа па къастийташ, ахкан вамалахь тІакхийтта дулх эша ца делийташ хьайбашта дика Іунал де декъар тІайийцал хьайбаш леладераша. Цудухьа бІаьстан юххье дена дика доакъар Іалашдара тІехьа къовсам лоаттабеш хьабоагІа уж.

Колхоза хьайбашта планах 900 тонн гІожа доакъар Іалашде дезар тха. Из план хІанзле кхоачашъе иа кхаьчаб хьайбаш леладерий. 500 тонн дика йоли 400 тонн чан доахана Іа доаккхаргдолча хьатІаза аргІаш даь дІаоттадаьд. Мошъ доакъар Іалашдара план хІана а кхоачашъяьяц, цхьабакъда силос йоллара балхаш деш ба боахаме. Іалашъе езача цхьа эзар тонн силосах 320 тонн мара еллаяц. Боахаме силоса лаьрхІа дІайийна хьокхаш а хьокхаргІйолаш а 260 гектар хьажкІа, 56 гектар люцерна, силоса лаьрхІа йийна 140 гектар горох я. Тхьа ворхІ тонн концентраташ Іалашъяьй.

Кхоачамхилал доакъар Іалашлойя а Іана кийчо яьй ала йиш яц хьайбаш леладерий, нагахьа санна хьайбаш чулоаттаду помещенеш йІоахъяь, цІена ца хуле. Цу хьакъе а дикка йоакхо яьй оаха. Укх шера доккха совгІат деннад гІишлошъераша хьайбаш леладераш та. 160 хьайбана лаьрхІа керда коровник, 60 Іаса чухошаргдолаш телятник хьалъяьй. Цу дикача гІулакхо торо хулийтаргья хьайбаш кхоталенна доахкаргдоацаш паргІата Іа лаккхийтта.

М. КАЙПАЕВ,
Ножай - Юрта района ХХII партсъезда цІерахча колхоза председатель.

СССР ОБОРОНА МИНИСТРА
ПРИКАЗ

1966 шера 11 - гІа сентябрь, № 209 Москва.

Новкъостий салтийи матросаши, сержанташи старшинаши!

Новкъостий эпсараш, инаралаш, адмиралаш!

Новкъостий танкови промышленноста болхлой, инженераш, техникаш!

Тахан советски халкъои цун турпалерча Герзашцарча Низашеи белгалдоаккх традиционни цІей — танкистий Ди.

Коммунистически парте хьакхеллачеи хьалкхедаьчеи танкови бІунаша хьабенаб сийлахьа тІема никъ. Вай Даьхен паргІатон вз кхычарех тийша хІама доацаш хилари бахьан долаш даьча тІемашка тІемахоша-танкисташа хьахьекхар социалистически Дай-мехкз, шин халкъа, коммунизма сийлахь-доккхача гІулакха шоай са ца кхоеш хиларца шоашкара масал а гойташ, боарам боаццаш доккха къонахчал-долаш, дукхачар турпалал йолаш, йоккха тІема говзал йолаш шоаш хилар.

Советски танкисташа, эскареи флотеи ерригача личии составо а санна, тІагІертта къахьег КПСС XXIII-ча съездо СССР Герзашцарча Низашта хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара, фе бІарг кхоабаш ха тІа латт уж коммунизм хьалъеш доаллача советски халкъа маьрша беркатера къахьегам дорабеш.

США империалисташа паргІато езача вьетнамски халкъа духьала леладу агрессивни гІулакхаш бахьан долаш дунен халкъашта юкъера хьал цІенхаштта кхохкаленна хилар, массане а юкъарча кхерамзленна тІалагта кхерам совбаьнна хилар теркал а деш, Коммунистически партеи Советски правительствай данза дарг мел доацар ду Советски Союза оборонни низ дІахо чІоагІбара.

Вай халкъ дог тийша хила мегаргда цун дукхаеза тІехье — Советски Герзашцара Низаши цар сийлахьа танкови бІунаши моллагІча а агрессора хІалаквеш хІама тоха кийча хиларах.

Аз шуга моаршал а лу, шо даькъала а лувц дерригача халкъа юкъарча цІейца — танкистий Денца. Танкови бІуний ерригача личии составо тІемеи политически кийчо еча, дисциплина чІоагІъеча, ший тІема говзал эргайоахаш тоаеча керда толамаш дахар лов сона.

Танкови промышленноста берригача болхлоша дІахо толамаш дахар лов сона эггара толашагІа йола бронетанкови техника хьаеш цар беча беркатерча балха тІа.

Танкистий Ди белгалдоаккхаш **аз приказ лу:**

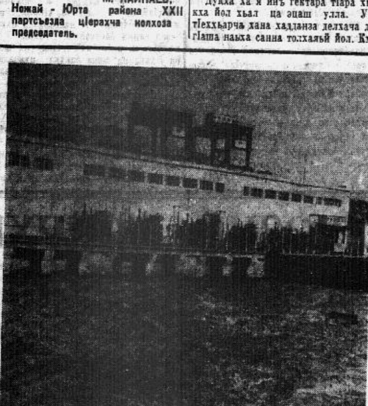
Тахан, 11-ча сентябре, моттигерча ханах 21 сахьат даьлча, вай Даьхен столице — Москве, союзни республикай столицашка, городашка-турпалашка Ленинграде, Волгограде, Севастополе, Одессе, крепосте-турпале Бресте — ткъоазза артиллерийски залп тохаш салют яла.

Даькъала хилда турпалера советски халкъ — коммунизм хьалъер!

Даькъала хилда Советски Герзашцара Низаши цар сийлахьа танкови бІунаши!

Сийле хийла Советски Союза Коммунистически парте — ерригз вай кхоталонаш яхара дегаш уоаувттаечунни уж йоахилга вІаштІехьдоахачунни!

СССР оборона министр Советски Союза Маршал
Р. МАЛИНОВСКИЙ.

Паччахьалкхен комиссе дапм болх байта хьайийцай Вахш яхача хи тІа хьалъяь Средни Азе эггара йоккхагІа йола ГЭС- — Головной. Эггара хьалхара машин болх бе йолаелча гІоне дІаяхача кхо шу совгІча хана станце дукха хІама па эшшаш 1,4 миллиард киловатт-сахьат дарегІа йола электроэнерги яьккхай. ХІанз укхаза болх беш я ялх турбоагрегат. Цар энерге кхоачам бу Таджикски республика къулбехьеннеи Узбекистана Сурхан-Дарьински областан эшараштa.

Головной ГЭС-и 93 миллион кубометр хула хи Іам эксплуатаце бахийтарца дикка тоадаьд хи Іалашо елга. Станце шин агрегато болх бу лаьрххІа цІи хезача Вахшски атагІа — биткъа хьоаса бола боамби боахача мехка керттерча базе хий лехкара.

Сурта тІа: Головной ГЭС юкъара куц.

Р. Позднякова сурт.

ТАСС фотохроника.

СУХАЛБЕ ГУЙРАН БАЛХАШТА

Наьсарен района «Назрановский» совхоза Пхьилекъонгий-Юртарча отделене болхлой хьайбашта доакъар Іалашдеш ба хІанз. Отделене хьайбаш кхоачам а болаш Іангардахара эшар 3 эзар тонн силос я. Шоай план кхоачашъяь ца Іеш тІехкхоачашъе дага ба хьайбаш леладераш. 10—12 дийнахьа силос йоллара балхаш йистедаха лаьрхІад цар.

Белгалбаха беза шоай низ, хьинар ца кходеш отделене болх беш бола силос йоллараш. Силос тоІаеча болх беш ба З. Ведзижев, О. Колоев, трактористаш Котиев Бембулат, Ведзижев ТІахІир, кхыбараш. Массаза а шоай сменни норма тІехкхоачашъю цар.

Сурта тІа: силос тоІаеш воалла тракторист Оздоев Хаматхани машинаш тІара силос йоассаеш вола Колоев Абоезити.

И. Плиева сурт.

РЕСПУБЛИКА КХАШКА

Колхозийи совхозийи кхашка енай гуйра — лаьтта леладераша сухалбе беза ха.

Хьалкхебаь берригa хьувкъам ца бойташ чуба а юха шера хьувкъама дика лард йолла а еза.

Республика кхашка балхаш мишта лел хьахьокх 1966 шера 10-ча сентябре кхаччалца йолча Статистически управлене даннеша.

ХЬАЖКІАШ ЧУЗЦАР

Цу культура хьувкъам 48,5 гектара тІара чуийца баьннаб, вешта аьлча дІайийнача ерригача хьажкІех 54 процент.

Бекъонца кхаьча хьажкІаш ялатийна лаьрхІа чуэца йолаеннай массанахьа а. Томар тІехьа хьажкІаш чуийцай ши эзар гектар гаргга долча лаьттара. Цхьабакъда, керттердар хІаначул тІехьагІа де дезаш да, хІана аьлча 40 эзар совгІча гектара тІара чуэна еза иа культура хІанзчул тІехьагІа.

СВЕКЛАЙ КХАШКА

Республика дукххача боахамашка свекла лелаераша тІагІертта къахьегарах дика хьувкъам кхебаьб. Накъалаьннад лаьтта леладара культура лакхъялар. ХІара гектара тІара 200 центнер йоаккхаш мерза овлаш доах Гудермесеи Урус - Мартанеи районий боахамаша. Республике чуийна яьннача хьалхарча 906 гектара тІара юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара 166 центнер свекла яьккхай. Иа дикка дукхагІа хул соахка кхебаьча хьувкъамал. Болх дика вІаштІехьбаьккха чуэцаш латт свекла хІанале 17 процент долча кхашкара из чуийца яьнача Гудермеса районе. Шекара заводе дІачуенйай мерзача овлай 10 эзар совгІа тонн.

Свекла толаме чуэцилгеи заводе дІахьолгеи дукххача даькъе къахьегам вІаштІехьбаккхара боарамахи балха овсарле лакха йолаш техниках пайда эцарахи тийша хургда.

ГУРАХЬА ЯЛАТАШ ДІАДЕРИ ЗЯБЬ АХАРИ

Гурахьа дув ялаташ дІаде доладеннад республикера дукхха боахамаш. Гурахьа юв культураш дІайийнай 1926 гектара гІа, хІаьта ерригa а дІае езараш 165 эзар гектар я.

Дийлхача догІаша йиш хулийт гурахьа дув ялаташ массанахьа а шерра дІаде доладе. ХІана я уж дІадера эггара дикагІа йола агротехнически ханаш. Цхьабакъда, гурахьа ялаташ дІадера кийчдаь даьнна лаьтташ кхаь даькъах шин даькъал кІеззига совгІа мара дац.

Гурахьа ялаташ дІаде лаьтта кийчдара гІулакха цІенхаштта тІехьадисад Ачхой - Мартана, МалгІабика, Наьсарен, Шаьла районий боахамаш. Зябь ахара темпаш соахкарчарел кІезиг-дукха лакхагІа яле а, зяба аьха лаьтта планах 37 процент мара дац. ХьалхагІе а зябь ахар юртбоахама культурай хьувкъам лакхбара гІулакха лоархІамегІарча агротехнически мероприятеех цаІ я, хІаьта из дагакхаба деза юрта боахамерча берригача къахьегамхошен специалисташен.

ЛерттІа вІаштІехьа а даьха, гурахьа ду кхашкара балхаш чакхдахар — Нохч - ГІалгІайчен берригача механизаторийн лаьтта леладерийн керттера декхар.

ХЬАЖКІАШ, ШЕКАРА СВЕКЛА (ФАБРИЧНИ), ЧУЗЦАРИ ЗЯБЬ АХАРИ

(проценташца лоархІаш)

Районаш	ХьажкІаш	Шекара свекла	Зябь ахар
Ачхой - Мартана	51	6	31
Ведана	—	—	3
Грозненски	64	11	36
Гудермесски	83	17	51
МалгІабика	40	2	29
Надтеречни	87	—	55
Наьсарен	20	—	24
Наурски	80	—	45
Ножай-Юрта	7	—	3
Советски	—	—	8
Сунженски	59	—	46
Урус-Мартана	45	9	39
Шаьла	46	9	42
Шелковской	53	—	25
г. Грозный	100	—	28
Ерригача республике гІолла	54	8	37

ШОРТТА ХИЛА ДЕЗА ДОАКЪАР

Хьайбай продукци лакхъе йиш яц, нагахьа санна хІаззе а хьайбашта кхоачамхилал доакъар Іалаш ца дойя, пул совгІа гІел а лургда уж. Иа гІулакх кхеталеш а кхетадаргахьежжа хьайбай йоакхо еш а хила веза хІара боахама кулгалхо метте мугІарера юртбоахама болхло а.

Иа иштта дале а хьайбаш дика Іангара дахара вІалла сагота бац Наьсарен района «Октябра 40 шу» яхача совхоза шоллагІча отделене кулгалхой. Из отделени декхарийла яр 3600 центнер йол Іалашъе, хІаьта отделене болхлоша хІанззалца Іалашъяьр 1790 центнер мара яц. ХІана а тІехь планах йоагІачох ах йол шоай отделене Іалашъяь йоацаше а вІалла сагота бац отделене управляющи вола нов. Кодзоеви агроном нов. Альмурзиеви.

Дукха ха я йиъ гектара тІара хьекха йол хьал ца эцаш улла. Укх тІеххьарча хана хадданза делхача догІаша наьха санна толхаяьй йол. Кхы дикагІа дац укх отделене ча гулдара гІулакх а. Планах 5283 центнер ча Іалашде декхарийла яр отделени, хІаьта ер ха тІаотталца Іалашдаьдац 3100 центнер мара.

Геттара во да укх отделене силос йоллара гІулакх. Силоса лаьрхІа 300 гектара тІа дІайийнача хьажкІех цхьакиха а гектар хьекхаяц хІана а, хІаьта ерригa отделене Іалашъе еза силос 6 эзар тонн я.

Тамашийна хІама да укх отделене кулгалхой селла сатийна хилар, ер ха тІаотталца отделене хьайбаш ах Іангара даххал доакъар Іалашдаьдоацаше а. Отделене кулгалхой Б. У. Кодзоев, М. С. Альмурзиев укх дешаца бехказа бовла гІерт. «Тха отделене хьайбай ферма кхоагІча отделенена дІалургйолаш я». Цу хьакъехьа цхьаккха а метте баь боцам бац, из дика кхета а ду кулгалхоша. Нагахьа санна из ферма кхыча боахама дІалургйолаш хилча а кхоачамхилал доакъар Іалашде дезаций ферма хьайбашта?!

Кхы мел дараш дІадаьлча хатта догІа отделене кулгалхошка, йиъ гектара тІа хьекха улла йоли 300 гектара тІа силоса лаьрхІа дІайийна хьажкІаши йоае хьана бокъо еннай шоана, аьнна.

А. ГАДАБОРШЕВ,
тха собкор.

СВЕКЛА ТАЛХАШ ЛАТТ

Къаьстта чІогІа хьийкъай укх шера Ачхой - Мартана района «Лермонтовский» совхоза кхашкара шекара свекла. Соахкарчул дукхха дукхагІа дІайийнаяр из пайданера культура укх шера. Иштта чІогІа хьийкъай ялатийна лаьрхІа 1100 гектара тІа дІайийна хьажкІа а кхыйола культураш а.

Укх шера 27 августе совхоза массайолча отделенешка дика вІаштІехьдаьха дІадоладелар свекла чуэцара балхаш. Совхоза отделенештеи, звенонштеи юкъе яьржача социалистически яхьо торо хилийтар денна нормаш дукхха тІеххоачашъе.

План 25 гектар йолча хІара дийнахьа 28—30 гектара тІара шекара свекла чуэцар совхозо юххьанца. Уж балхаш дІадоладеннача дена хьалхле лелаеш хьайоагІа Ленина орден лелаю Мовтаев Берса, Кураев Сайпуддина шекара свекла кхею звеноеш. План 200 центнер йолча хІара гектара тІара 240—250 центнер свекла чуэц цар. Иштта яхье яьнна дика къахьегаш яр совхоза кхыйола звенош а. Цхьабакъда иштта дика дІадоладаь балхаш дІадахача шоатта дийнахьа цІаьхха соцале дийзар.

ХІана, фу бахьан долаш сецар болх? 180 гектар майлан тІара хьаяьккха яьннача свеклах 800 тонн мара дІаеннаяц Шалински шекар доаккхача заводе. Юхейиса 1000 тонн совгІа свекла кхай тІа маьлхо йокъаеш догІо йошаеш улл. Шекара заводе из дІаккхахьа машинаш ца тоъар бахьан долаш соцаде дийзар дІахо из чуэцара балхаш.

Совхоза йолаш йолча 40 машинех 20 машин шекара свекла заводе дІаувзаш я. Вожаш еха а, кхыдола балхаш деш а я.

Шекара свекла чуэцара балхаш дІадоладелча дена 30—35 машин мара хиннаяц совхозе свекла заводе дІаувзаш. Из бахьан долаш 1000 тоннал совгІа свекла кхай тІа аллийсай. КПСС Ачхой-Мартана райкома, производственни управлене, совхоза кулгалхоша ханнахьа йоакхо яьяц свекла заводе дІаоза транспорт Іалашъяра.

Ханнахьа кхашкара дІа ца оарах шекара свеклай морзал а каллорийность а йовраl совгІа из талха тарлу, хІаьта свекла кхеярий балхацара материальни безам а бов. Каста дІадолалургда укхаза хьажкІа чуэцара балхаш а. Цигача а эшаргья машинаш. Машинаш ца тоъар бахьан долаш юртбоахама культураш чуэцара балхаш Іа хьатІакхаччалца дІаьхдалара кхерам эттаб совхозе.

Из гІулакх кхы дІахо ла мегаргдац. Совхоза кулгалхой декхарийла ба, ерригa торонаш оарцагІа а яьа, кхашка вІалла свекла уллийтаргйоацаш болх вІаштІехьбаккха.

М. АЛЬДИЕВ,
тха собкор.

ЯЛАТ ДІАДЕ КИЙЧЛУ

Ялаташ хьувкъадар кхоачам бац уж ханнахьеи ца доадеши чу ца ийцача. Из дика кхетадеш дерригa низаш сарцагІа а даьха лаьттара беркат дика чуийцар укх шера Сунженски района Ленина цІерахча колхозе. 6541 центнер кІа, 2143 центнер мукх, 281 центнер горох яьккхар кхаш леладераша. Из планах лаьрхІачул дукхха совгІа да. Юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара 21,4 центнер кІа, 22,5 центнер мукх, 13,5 центнер горох яьккхар механизатораша.

КарагІдаьнначох кхоачам бац колхозхоша. Укх шера хІара гектара хьувкъам лаккбе лаьрхІад колхозе. Соахка кІезига яр боахаме минеральни удобренеш. Укх шера цхьа эзар гектара тІа хІаранена цаІ ах центнер кхоачийташ суперфосфат тасса лерхІ. Оахам дале 300 гектара тІа тессай. ХІаьта юхедисача лаьтта культиваци еш а ялат дІадувш а тоссаргья из укхаза.

Духхьал цхьа удобренеш товсарах лакхбулац цхьан гектара хьувкъам, ерригa агротехнически комплекс цхьана хилча мара.

Соахка кІезига хий диллалар лаьтта колхозхоша. Хий ца дехкача лаьттара хІара гектара тІара 20 центнер мара ца даьккхача хий дехкача лаьттара 23 центнер ялат даьккхар соахка. Цудухьа цу лоархІамерча гІулакха чІоагІа теркам тІабахийтаб укхаза укх шера. Колхоза доалахьарча лаьттах 80 процент йолча лаьтта хий дилла лаьрхІад. ХІанзле 700 гектара тІа хий диллад.

Дикача агротехнически хьалашкеи лоацача ханеи аьха 1140 гектара тІа тІехьа макхаш токхалеш культиваци яь чакхбоалаш латт механизатораш. 25—27 сантиметр кІоарга аьхад лаьтта.

Лаьтта оахаш дика толамаш доахаш лакхара хьокхамаш гойтар колхоза механизатораша цхьоалагІча тракторни бригада тракториста Тагиров Хьусена, шоллагІча тракторни бригада Тагиров Абдурахьима, орден лелаеча Гонсуев Іаьлас 130 — 150 процент кхоачашйора шоай ден нормаш.

Эггара бехктокхамера — ялат дІале деза ха гарга гІерталга дика кхетаду колхоза механизатораша. ХІана ялх трактор лел колхоза кхашка культиваци еш. Дика къахьег трактористаша Шемилев Гилане, Ахмадов Мовлиа, Чичханов Махьмада. Сменни нормах 18 гектара тІа е езача 30—32 гектара тІа культиваци ю цар.

ДТ-54 яхача трактораца 18 сантиметр кІеарга оасара баьций овлаш тедаш тІехьаийза макхаш токхадеш кІа дуврглолча лаьтта культиваци ю тракториста Лукаев Салмана. Ший денна норма цкъан ахазеи кхоачашъю цо.

Дика обработка яь кийчаьнна лаьтта дІадолла фу а дика хила деза.

Укх шера дІале лаьрхІа 500 тонн кІинеи 150 тонн мукхеи фу дІадувча кондицега дІакхоачадаь кийча да.

ЦхьоалагІча класса 600 центнер кІаи 7000 центнер мукхи, шоллагІча класса 2400 центнер кІаи 800 центнер мукхи ба боахаме.

Т. ХАДЖИЕВ.

ВЫШКАШ ЕЧАРА СЕТЕВОЙ ГРАФИК

Махка шера доаккха мехкдаьтта 350 миллион тоннага кхоачаде лаьрхIад КПСС XXIII-ча съезда Директиваш тIа. «Грознефта» объединене гIолла дукха совгIа - эшашагIа доацаш хIинзареча шозза дукхагIа доахаргда из. Цу юкъе доккха дакъа лаца дезаш ба бурув деттараш, цу даькъе тохкама кIоарга бурув деттача Старогрозненски контора коллектив а йолаш.

Ала дезаш да, тха объединенера бурув тохара технологи мехкарча кхыча мехкдаьтта районашкарчул чоалханегIа хилар. Цул совгIа, дукхагIча даькъе тIехкIоарга скважинаш яха а детт бурув. Тха конторо бурув детт 4600 метр кIоарга доахкача тIоапашкара мехкдаьтта даккха. Кастта хьалъе йолаергья 6000 метр кIоарга скважина яккха бурув тохаргдола буровой.

Ужжал кIоарга скважинаш яхара бурув детта буровой хьалъяра процесс чоалхаце а цкъаза 60 дий кхы дукхагIеи ха эшаш а гIулакх да. Буровой хьалъяра ерригача объединене гIолла юкъера лаьрхIача 40 ди да, хIаьта «Старогрознефта» НПУ бурув деттача конторе 38 ди да уж. Из гIирс хьалбеча ишттал йIаьха ханаш ахийтарца машар лоаттабе йиш яц, бурув деттача конторай балха яьча анализо бурув тохара план кхоачаш ца яр вышкаш хьалъелга тIехьадусаш хиларца а буровойш хьалъяреи вIашагIйехкареи балхаш во дарца а дувзаденна долга хьахьокхаш хиларах дукхагIа а.

КПСС ЦК сентябрьски Пленумо чIоагIа уйла тIаяхийтай къахьегами производствои ийсагIа вIаштIехьйоаккхаргйола хьалаш хилийтара. Шерра юкъехкахьа йоланьй «сетевой планированей управленеи система». Цунах пайда ийцаб Челябински металлургически завода блюминг хьалъеча, Днепра тIа гIолла тIий туллача, Лисичански ТЭЦ, электролампови завод, кхыйола объекташ хьалъеча, хIаьта цу массанахьа дика эффект а яьннай цунах. Белггала аьлча, Челябинске блюминг «1300» хьалъеча хана цо йиш хилийтар из хьалъеш йоаккха ха 17 беттагара 12 беттага кхоачаш лоацъе.

Эксперимента хьисапе, 1965 шера май бетта денз тха конторе буровойш хьалъяра болх планироване сетевой графика тIа баккха лаьрхIар. Ше дика хилар хьахьекхар экспериментo.

Эггара хьалхара № 650 йола буровой планах 35 дийнахьа хьалъе езаш хиннача метте, 31 дийнахьа хьалйир. ДIахо 10 ди лоацйир буровойш хьалъяра ханаш.

Из де торо хилар гIирсаш хьалдара оттаяьча планироване сетевой графика тIа хIара объект, узел йистеяла еза ханаш хьдда хьахьекхандаь, белггаларча ханашка гIишлой материалаши оборудовании тIакхахьара хьалхара бехктокхаме бола нах белгалбаьхдаь, телефонни бувзам йистебалара ханаш оттаяьндаь. ХIаьта керттердар, графика тIа оттаду эшшача боарше а белггаларча ханашка а гIишлошьераш транспортаца, мухь хьалъийбечеи лаьгта оахкачеи машинашца, тракторашца Iалашбелга да.

Дукха а доаладе йиш я буровойш хьалъяра ханаш хьун материалашца, турбашца Iалаш ца яр, шийханнахьа транспорт, подъемни кранаш, бульдозераш хьа ца хьожаяр бахьан долаш йIаьхъеш хилар хьахьокхаш дола масалаш.

Уж дерригa кхоачамбоацараши вIаштIехьдоаца гIулакхаши сетевой графико дIадоах.

Мишта оттаеш я сетевой график? Эггара хьалха из оттаю прорабаца, бригадираца, квалифицированегIа болча болхлошца загалоалаш а цар дакъа а лоацаш. ДIахо йодача хана график оттаю гIирс хьалбара болх мишта лел хьожаш даьхача земашка а цунах хьахиннарашка а хьежжа. ГIирсаш хьалдара технологега хьежжа бокъонца ший деррагIа хургйолаш событей перечень оттаю. Йоккха вIашагIтеха сеть оттаиргара дIайолаю из кийчъе. Событеш графика тIа къоаламца бихьача гонна юкъе ераю. Цхьан событегара вокханга довлар кхоачашбаьча белгаларча балхага хьежжа хул. Уж дерригa гIулакхаш е балхаш къоаламца логически шоайла дувзаденна долга тIаьскаш а уттадеш белгалду: дIахора болх хьалхарбар чакхбаларца бувзабенна ба. ХIара болх хьдда ший чулоацам болаш ба (масала, буровой фонарь кхычахьа яхьар е насосаш дIаоттаяр, е емкосташ вIашагIйохкари царна хIамаш хьоарчаяри, и. кх. дI.). Логически вIашагIйийзача событеша лу график — буровой хьалъяреи вIашагIйолларeи модель.

Ленточни яр санна а йоацаш, сетевой графико кулгалхочунга йиш хулийт ший уйла керттерча балхашта тIаерзае. Болх дIабола а бенна лелача хана график хувцаяла йиш йолаш я гIирсаш хьалдара ха лоацъяреи йIаьхъяреи оагIорахьа. ХьалхагIе а оттаяь сетевой график ювц бурув деттача контора директор, мехкдаьтта управлене керттера энергетик, транспортни контора директор, электромонтажни контораи гIишлой - монтажни управленеи начальникаш а тIаболаш йолча совещане. Совещане чIоагIъю буровойна тIадодха наькъаш дехкаь дахара, водопровод, силовойи телефонни лини йилара ханаш. ЧIоагIъяь график гIирсаца гIулакх долаш мел йолча предприятешти потоядни организацешти дIайохьийт. ГIирс хьалбе болалуча дийнахьа бригадаца пусковой конференци а йийя, цига цхьалха а йоаккхаш ювц график, социалистически декхараш тIаэц.

Сетевой график юкъейоалаяро гIишлошъерий коллектива, цехийн бурув деттача контораи кулгалхой уйла тIаерзайир гIирсаш хьалдара ханаш лоацъяра новкъостал дергдела организационно - технически гIулакхаш чакхдахара. Царех цхьадола, пайланера гIулакхаш ераш да.

ХIара конторе ши бригада хулар, хIаьта цу шинне а беш хинна болх буровойш вIашагIйоахилгеи цул тIехьагIа юха хьалъелгеи бар. Буровойш квалификаци кIезигагIа йолаш болча болхлошка вIашагIйоахалургхилар теркал а даь, царех хьайир гIишлошъер шеи кийчон балхаш дер шеи хургйолаш ши бригада. ТIаккха торо хилар эггара опытнегIа, грамотнегIа бола вышкомонтажникаш гIишлошъеча бригадана юкъе а бахийта, алхха гIирсаш хьалдар мара кхы балхаш дергдоацаш дола хьалаш царна хилийта. ХIаьта дерригa кийчон балхаш лаьрххIа цу гIулакха аьнна вIашагIъеллача бригадо лу. Цо йиш хилийтар шинна а бригадерча болхлой къахьегама овсарле 30 процентага кхаччалца лакхъе, цунга хьежжа лакхделар цар алапеш а.

Баьча балхага хьежжа мах а телаш кхо сварщик вахийтар бригадана юкъе. ХьалхагIа юкъ-юкъе хьатIаухийташ бар уж бригадана, хIаьта алапи а эцацар баьча балха хьекхамашка хьежжа, цудухьа буровойш сихагIа хьалъяь яларца башха хьашт долаш хилацар уж.

Цу тайппара, торо хилар буровой сихагIа йистейккха езача хана кийчон балхаш деча бригадацара болхлой гIирсаш деча бригадах хьатоха. ГIирсаш сихагIа хьалдаь дахара тIадерзадаь дар цеха рационализаторий низаш а.

Прорабаш Васильеви Злыдени, механик Голобини, бригадираш Мартынови Кузьмини, вышкомонтажникаш Штох, Радченко, Кучеренко юкъе а болаш йолча творчески группо 22 предложени кийчйир, хIаьта царех 12 йоккха экономически эффект а луш юкъейихьай.

Цхьадола церда хIамаш ераш да.

Буровой вышкашта кIал а йиъ метр лаккхача центральни блока кIал а уттае йолайир 10—15 тонн хулаш йола цементни турбаш — къаьчача буровойшта кIал яьхка лардаш. Цу гIулакхо 40 кубометр кIезигагIа де йиш хилийтар бетонни балхаш.

Буровойн вышкана гонахьарча гIирсийн тхеваш тIа дийттача илгашта меттел хIанз хьамча хьоасл а бохийташ щита хьисапе хьаль яйга материал етт. Цо йиш хулийт буровойш сихагIа хьалъеи вIашагIъяхеи, дукхача маьха йола хьун материалаш кIезигагIа дIаахийта.

Кийч а яь юкъейоалаяьй манифольд вIашагIйолларан бIарчча йолчча тайпара дIакхахьареи йолча блока-соалоза конструкци. Цу предложене йиш хилийтар насосаш вIашагIйохкара ханаш лоацъе.

Сетевой график юкъейоалаярой уж вай йийца мероприятеш чакхъяхарой йиш хилийтар гIирс хьалбара ханаш 38 денгара 28 денга кхоачаеш лоацъе. ГIирсаш кхы а лоацагIча ханашка хьалде а торо я. Доккхий кхоачамаш гучадоах графико. Цхьабакъда, цо бизза пайда хьалургбац подсобни цехаши предприятеши ший кара йолаш вола кулгалхо из кхоачашъярга хьожаш а ца хуле, хан-ханнахьа материально - технически Iалашo а ца йойя.

Буровойш хьалъяра ханаш шозза лоацъе — 10—12 денга кхоачае йиш хургья, нагахьа санна гIирсаш хьалдара график бокъонца кхоачашйойя, йоккхий блокаш цхьан бустамах хьайойя, буровойштеи йоккхийча блокаштеи кIал ухийта ларлаш цхьан бустамах хьайойя, оборудовани вIашагIйоллара схема цаI хулийте.

В. КИСАЕВ,
«Старогрознефть» НПУ тохама кIоарга бурув деттача контора вышкомонтажни цеха начальник.

МОСКВА. Сокольникашкара «Интероргтехника-66» яха дунен халкъашта юкъера выставка.

Сурта тIа: советски павильоне инженер В. И. Борисов «АРП» яхача производства автоматизированни регистратора цхьан участке ва. Установка Iалашду бIарччача смена хана чухьа оборудовани болх ца беш лаьттача ерригача ханах, учета автоматически датчикаш йолча оборудоване хIара единица тIа кийчъяьча деталий дукхалах йола даннеш Iоаелга.

Н. Ситниковеи Б. Трепетовеи сурт.

ТАСС фотохроника.

ЛЕКТОРА ДИ

«Лектора денна» хетаяь собрани хилар Урус - Мартана районе 9 сентябре. Районни культура ЦIагIа гулбеннабар пропагандисташ, лекторашь - общественникаш, иккхьанцарча партийни, комсомольски организацей секретараш. «Знание» яхача общества районни организаце бархI бетта баьча балха итогаш яр дукхьа а КПСС XXIII съезда решенешка хьежжа хьалхашка латта декхараш дувцар духьа а.

Собране «Лекционни пропаганда — хIанзарча ханарча дIадехарий боарамга» яхача темах доклад йир КПСС райкома секретара нов. Бердукаева. Докладчика а цул тIехьагIа пренеегIа къамаьлаш даьча новкъосташа а белгалдаьхар баха нах къамаьлаш а деш ера пропагандаца тIа-тIа дукхагIа хьашт долаш хулаш боагIилга, цар вIаший йийцар шоай балха опыт.

Укх тIеххьарча хана районе хояллал тоаеннай лекцей тематика, цар идейно - теоретически боарам. Партийни организацеш лекционни пропаганда дикагIа тоаяра дешашта дукхагIа уйла тIаахийта яьнай. Укх дIабахача бархI бетта лектораша - общественникаша 1600 совгIа лекцеши докладаши яьй. Царна юкъе лоархIаме моттиг дIалоац вай партеи правительствай чурча а арахьарча а политика дешаша, КПСС XXIII съезда решенеша, экономически темаша. Лекционни пропаганда юкъе йоккха моттиг къестаю кагирхой коммунизма кхетамца кхебара, ширача замах юхедисача телхача гIулакхашца къовсам лоаттабара.

Собране къамаьл дир иштта «Знание» яхача общества республикански организаце правлене бехктокхама секретара нов. Попкова а.

Района дикагIча лектораштa - общественникашта «Знание» яхача республикански организаце президиума Сийлен грамоташ а ахчан совгIаташ а дIаделар.

ДИКА КЪАХЬЕГ

Доккхий къахьегама толамаш доахаш хьайоагIа «Чечингсельстрой» треста чуйоагIача хьу чакхйоахача участка коллектив. Хьу чакхъяккхара бархI бетта план 115,3 процент кхоачашъяьй цар. Дукха болхлой ба коллективе треста Сийлен доска тIа баьха. Царна юкъе ва пилорамщиккий бригадир Дараев Iальви. Дукха ха йоаццаш гIишлошъерий Ди деддеш тIехдика толамаш дахарах «Знак почета» яха орден елар цунна. Август бетта залани а шозза гаргга тIехкхоачашъяьй цо кулгалдеча бригада. Цу коллективе къахьегаш ва РСФСР-а гIишлошъяра Министерства Сийлен грамота енна А. Мусейлян а.

Цар санна дика къахьегама толамаш доах нов. М. Щекин керте латтача станочниккий коллективо а. «ГIишлошъяра отличник» яха значок еннай бригадира, хIаьта цу бригадера тайп-тайпара балхаш деш йолча Цыганковас лелаю «За трудовое отличие» яха медаль. 150—170 процент кхоачашъю бригадерча хIаране шоай денна нормаш.

Р. АУШЕВ.

СУРТАША ДУВЦ

Руставе баха нах шоай городах коммунистически къахьегама, лакхарча культура а хьокхамерча порядка а город е гIерташ къовсам лоаттабеш ба. Дукха а эшаш дола гIулакхаш ду укхаза общественни дIадоладара хьисапе: болх беш я культура, технически культура, унахцIенон, дай-ноаной, общественни професcей университеташ, туристий клуб, халкъа театр.

Общественни дIадоладара наькъаца гулдир И. Чавчавадзе цIерахча йердача городской библиотекана лаьрхIа художественни, политически, технически литература. Цун фонде хIанз да 30 эзар книжка. Массава а паргIатта дIатIаккхоачаргволаш дIаоттадаьд уж.

СУРТА ТIА: И. Чавчавадзе цIерахча библиотеке.

И. Двале сурт.
ТАСС фотохроника.

ВЬЕТНАМА ДЕМОКРАТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА. ТIема моряккаш занятешка.

ВИА—ТАСС сурт.

ДИКАГIДАР ЮКЪЕКХУВЛАШ

Октябрьски района мехкдаьттахошта № 206 йолча бурув техача хьалхарча скважинах чIоагIа кIеж техачул тIехьагIа мелови тIоанашкара мехкдаьтта тахкара балхаш кхы а сихделар. Ер шу чакхдалале хьалъяь, тIоанашта тохкам бара кIоарга бурув тоха кхоъ скважина болх бе йолаялийта лаьрхIар цар. № 217 йола скважина хIанзале хьал а яь ялхлагIча сентябре денз бурув тохаш я.

Октябрьски районе меловой тIоанашка мехкдаьтта долца гучадаьккхача, № 206 йолча скважина бурув техача мастера Николай Иванович Бичевой керте латтача дикагIа йолча бригада тIадиллад цу скважина бурув тохалга.

Дика карагIдоал цу бригадана из гIулакх. ХIанзале 400 метр совгIа бурув техад. Iочу а хийца цемент хьекха дIачIоагIъяьй кондуктор. Района дикагIбола бурувдеттараш ба бригаде: бурувдеттар нн. Довбенко, Селезнев, Мартынов, бурувдеттарий гIончаш нн. Пахомов, Хаделиев, Ковалев, кхыбараш.

ХIанз вышкомонтажни цехо къаьнара методаш ца а лелаеш скважинаш яра балхаш делга кердача сетевой графиках вIаштIехьдаьхад. «Старогрознефта» монтажникашкара хьайийцай оаха из хьалха латта метод. Меловой тIоанашкара мехкдаьтта даккхара хьалъяь № 212 йола (лерхIаш йола кIоаргал 4800 метр хургйола) буровой цIаккха ца хиннача тайпара 30 дийнахьа хьалъяь яьккхар. Из метод юкъе йоалаяле 70—75 ди доале дезар. Меловой тIоанашкара мехкдаьтта даккхара цу сетевой методах хьалъеш я № 209 йола буровой а.

Уж хьалъеча балха кулгалдеш ва бурув деттача Октябрьски контора вышкомонтажни цеха начальник нов. Потапов. Буровойш хьалъяра график ханал хьалха кхоачашъеш хьабоагIа уж.

Г. ЛУКЬЯНОВ,
«Октябрьнефта» НПУ ПТО начальник.

НОВКЪОСТАЛ ДУ

Шерра-шера дешара шу дIадолалушше а вай республика кхацийка юртбоахама балхаш де ух НохчгIалгIай педагогически института студенташ. Укх шера а республика тайп-тайпарча районашка хьувкъам чуэцаш ба уж. Духхьал историко-филологически факультетера вахав кхашка къахьега 350 саг.

Наьсарен района «Экажевский» совхозе балхаш деш ба тха цхьабола студенташ. Дукхеи тайп-тайпарча моттигашкареи нах ба уж нохчий, гIалгIай, эрсий, эрмалой, хIирий, гуржий, кхыбараш. Уж массава а цхьа дезал санна барттайна бахаш а къахьегаш а ба, кхыметтел укх шера юккъьанца деша баьхка цхьоалагIча курсе бараш а даим укхаза ихача санна болх беваш а бовзаш а ба. «Экажевский» совхозе къахьегача массехк группана юкъера белгаляьккха еза гIалгIай группа. Хадика е во етталр аьнна кхай тIаара ца бовлаш Iац из. Цхьаккха а бIу ца къожош, даим шоай денна норма кхоачашъю цу группа студенташа. ХIаьта наггахьа ди дIадолац группашта юкъе яьржача яхье гIалгIай группо хьалхара моттиг ца йоаккхаш.

...Совхозе балха тхо хьадаьхка эггара хьалхара ди дар. Моттиг а болх а студенташта довзаш дацар. Волаш вацар группе кулгалхо а. Иштта дале а шоаш болх бе ховш болга дIахьекхар студенташа. Бакъдар аьлча, цу дийнахьа шоашта енна хинна норма 64 процента мара кхоачашъяьзар цар. хIаьта а из хьалхара моттиг яр. Иштта дика болх беш хьайоагIа из группа тахнарча дей. Цар кьегаш дола къа лехьа довргдац. Хьалхара моттиг яккхара группашта юкъе яьржача яхье уж котбаргхилларах теша мегаргва. ХIаьта из моттиг яьккхача группа «КоазамIам» яхача моттиге салаIа ваха туристически путевка яла хьожаяьй совхоза кулгалхоша. ШоллагIеи кхоалагIеи моттигаш яьхараштa — маьхера совгIаташ.

М.-Г. АУШЕВ,
пединститута студент.

БУТТ ХЬАЛХА

«Грознефть» объединене автобаза коллективо ткъаь бархIлагIча августе 102 процент кхоачашйир мухь дIа-юха кхахьара ийс бетта задани. Мухь дIа-юха кхахьарга дIадолар лоьхденнад 11,2 процент, планал совгIа 83 эзар сом пайда баьккхаб.

Коммунистически хьисапе къахьегара яхье баьннараштa юкъе хьалха латт шофераш нн. Левченко, Анаев, Плотников, механик нов. Симонов. Шоай денна нормаш 150 процент кхоачашъю царех хIаране. Хьалха санна дикагIйола цех—нов. Рындин керте латта эксплуатаце цех я.

М. ЗАХАРОВ.

КЕРДАДАРАШ, ХИННАРАШ, БАКЪДАРАШ

ЙIОВХАЛ ЛОВ БЕТОН

Дукхача гIишлой наделешта уж кийчъеча хана шоай тайпарча термически пишкашка йIовхала обработка ю. Цу пишкаша хаддаза болх беш хиларах тийша да дукха а маьхера гIишлой материалаш арахецилга.

Термически пишкий чухнахьара пенаш шоай тайпарча йIовхал ловча кирпишкашца дотт. Уж дикка сиха йох лакхача температураи агрессивни газийи Iоаткъамах. Пишкашта каст-каста ремонт е езаш хул.

Тбилисски паччахьалкхен гIишлой материалий Iилма - тохкама института сотрудникаша йIовхал ловча кирпишкашта меттел ший тайпара бола йIовхала духьала лоатталу бетон ухийтилга могадаьд. Iилмахоша къоастаяьй алунитовой яхача цементий состав а уж яра технологи а. Баьккхачаземо хьахьекха махилдара, хIамаш вIашагIлегаеча материалий ларда тIа тайп-тайпара дола йIовхала духьала лоатталу бетонаш кийчде йиш я. Бетона тайпаех цаI Руставерча заводе производственни хьалашка техкад специалисташа. Опыто хьахьекхад йIовхала духьала лоатталу бетон йIовхал ловча хIамаел гаьнна дикагIа лакхача температурай, агрессивни газий, лаьлача шлакий Iоаткъама духьала лоатталулга.

ЙIовхала духьала лоатталу бетонни блокаш юкъекхахьаро новкъостал дергIа термически пишкашта ремонташ яра юкъе йола ха дикка йIаьхъялийта.

(АПН).

ДОНБАСС ДЕШАШ Я

Укх шера ткъо эзар школьни моттиг тIаккхийттай Донецки областе. Занятеш йолаялалехьа хьалхагIа городашкеи юрташкеи кхы тIа керда 22 школа хьалъяь яьлар. Эргга а яьха юха кийчъяьй итташ дешара заведеней корпусаш. Хьехархой мугIараштa юкъе бахаб эзар хинна ца Iа институташи университеташи йистейьхараш.

Укх гурахьа Донбассе духхьашка парташ тIа хайшаб везткъе итт эзарнел дукхагIа кIаьнкаши кьIигаши. Бхийнараш—сайрийнарча школашка деша багIараш а тIехьа дIадаьрхIача миллион гаргга нах деша багIа укхаза.

Массане а юкъерча образованега довлар ка маьхала а йоалаш чакхдаккхар духьа дуккха а ноагIа алсамдаьккхад лакхехьарча классашка деша чуэцилга. 93 юкъарча дешара школах юкъера школаш яьй.

Шердаьд лакхерча а юкъерча а дешара заведенешка студенташ дIаэцилга. Донбасса керттерча вузе — Донецки политехнически институте — хIанз кIора, металлургически, химически, машинаш еча промышленностаи гIишлеш еча индустренеи кийчвеш 20 эзар инженер ва.

Цхьа шу хьалха укхаза хьайийлаяр Донецки паччахьалкхен университет. Цу чу ийс факультет, 29 кафедра я. Укхаза къахьегаш ва 40 Iилмай доктор, 4 академик, Украина Iилмай Академе 11 член-корреспондент, 90 Iилмай кандидати доценти.

Укх шера шахтерски крае хьайийлай промышленно - экономически техникуми музыкальни училищеи (г. Жданове), машинаш яра техникум (г. Дебальцеве), тайп-тайпарча профилегIа йола областной а районни а ийс профессионально-технически училище.

(АПН).

ЧАРХАШ ТIАРА ОПЕРАЦИОННЕШ

Къилбаседерча кагийча поселкашка баха нах медицински Iалашбара ульяновски машинаш ераша дIа-са лелача операционни автомашиний духхьашкара образецаш арахийцай. Царех шиъ хIанз Якутски АССР экзамен лоацаш я. Якутерчар дикача маьхе лерхI уж. Операционнеш Заполирьеи бирсача хьалашка болх бара дика тарлуш я. ДIа-са лела операционнеш дуккха а арахеца болалургболаш ба ульяновски машинаш ераш кастта.

(АПН).

ФОРДА ТIАРА ПОЧТА

Тайжача океана къилбаседерча хиш тIа кемаца ше лелаш капитана Георгий Яффе, СССР Географически общества боккъаларча члена, фордала тессаяр кIув тIахьекха 300 шуша. Цар чу дийхкадар эрсийи английски меттала язъяь, из «форда тIара почта» СССР Географически общества Приморски филиала адресагIа юхаяйтар деха записькаш.

ХIанз духхьашхара письмош Владивостоке аха даьннад. Берингова проливера «яхийта» цу шушаех цаI цхи бутт баьнначул тIехьагIа Сангарски пролива берда йистера, Хакодатера гаьна йоаццача моттигера кораьйй. ШеллагIчо чикъ беш цул цхьа бутт дукхагIа ха яьккхай, хIаьта а из дукиха а гаргагIча моттигера кораьйй. Ах шера Беринга гIайренга яхай из. Из хоеннай Медни гIайрен берда йисте, котикаш дийше далачара. Капитана Яффе Профидена бухта районе кема тIара чукхесса хиннай из.

Iилмахоша - гидрологаша йоах шушашкарча письмоша баьча наькъо Iалаьмате доккхий «форда хиш» — теченеш «лерттIа» лелаш хилара кхы цIаькха а тешал деш хилар. Масала, шуша ше хьакораьча моттиге кхоачаяьй шийла арктически хиш къулбехьа ухийтача Ойясио (Къилбаседакурильски) яхача боккха ниа болча форда течене.

(АПН).

ПРОФСОЮЗИЙ ЛОАРХIАМЕ ГIУЛАКХ

Профсоюзни организацеша фу де деза физически культуреи спорти дIахо дегIаккхувлара де дезача гIулакхий хьакъехьара КПСС ЦК-и СССР Министрий Советеи соцам сийленца кхоачашбара? Цунна хетаяьяр ВЦСПС Президиума шеръяь заседани. Президиумо тIайийцай профсоюзни организацеш, шоай доIамерча спортивни обществай советаш, физкультура коллективаш КПСС ЦК-и СССР Министрий Советеи соцам къахьегамхошта, спортсменашта, физкультурни актива шерра башха декхарийла ю решени. Партеи правительствай соцамаш кхоачашдара де деза гIулакхаш, боахамхоша дакъа а лоацаш, бетта йолча хан чухьа къоастаделга тIадиллад.

ВЦСПС Президиумо ший решене тIа теркам тIаберзабу физически культура, спорт, туризм хIара предприяте, учреждене къахьегамхой коммунистически кхетамца кхебараи цар унахцIено чIоагIъяраи деча гIулакхех халаргдоаца дакъа хилийтара. Геттара лоархIаме да болхлой, гIулакхера нах, цар дезалхой хаддаза массе а хана спорта юкъеувзилга, юкъера ха яьннача ха яхачеи наха физкультурни группаш вIашагIъехкилга. Шоаш къаьстта йола физкультурни организацеш хьаяра дола хьалаш доацача моттигашка отраслей е территориальни принципагIа вIашагIтеха физкультура коллективаш хьаянза яргьяц. ВЦСПС Президиумо профсоюзни организацешта могаду цу тайпара моттигаш нийсъелча ФЗМК сметаех физкультурни балха хьежаяь средстваш вIашагIъеттилга.

Профсоюзни организацеша къаьстта а йоакхо еш хила беза юртара физкультурни болх. Iалашданза даргдац колхозашкеи совхозашкеи массаза а хан-ханнахьа спортивни яхьаш чакхйоахилга. ВIаштIехьдаккханза даргдац потребительски кооперацега гIолла хадданза йохкаш спортинвентарь хулийтилга. Шин-кхаь шера чухьа колхозийн совхозийн юкъмоттигашкарча усадьбашка массанахьа а стадионаш е спортивни майдаш кийчъе еза, хIаьта бригадашкеи отделенешкеи чоалхане йоаца спортивни майдаш е а еза.

Профсоюзий советаша 1967 шера хьалъяь яккха еза совхозашка ВЦСПС средствай чотах ю 40 спортивни зал.

ВЦСПС Президиума соцам тIа йоккха моттиг къоастаяьй бераштеи кхувш боагIараштеи юкъарча физкультура хьакъехьарча балха дешашта. Спортивни гIирсашкеи культурно-сердалон учрежденешкеи берийи кхувш боагIарийн спортивни секцеши командаши вIашагIъехкилга тIадулл. Спортивни обществаша дикагIа тоабе беза, йоах соцам тIа, бераши кхувш боагIараши бахача моттигашка царна юкъе бу физкультурни болх. Профсоюзий спортгIирсашка чакхйоахача цхьаццайолча спортивни яхьашка мах боацаш берий коллективаш ахийта мукъа лу. Мукъа беннаб договорех кхоачашдеча балхех тIаухача пайдаех дешара заведеней мукъагIа юта средстваш вIашагIа етташ, царех спортивни гIирсаш хьаллара пайда ийбе.

Сборни командашта лакха квалификацеш йола спортсменаш кийчбар духьа 1967—1968 шерашка специализированни берий-кхувш боагIарий яйгача отлетика, наьк дара, гимнастика, спортивни ловзарий, лыжай а конекий а спорта школаши лакхагIарча спортивни говзала школаши йохкилга лаьрхIад.

Профсоюзий курорташта доал дара йолча центральни совета тIадиллад курорташка, санаторешка, салаIара цIейошка, пансионаташка деш дола физкультурно-унахцIенон гIулакхаш шерделга Iалашдар.

ВЦСПС Президиумо ший соцам тIа уйла тIаерлаю тренерско-преподавательски кадраш дIачIоагIъяра. Баккъаьа лаьрхIад 100 академически сахьатал кIезигагIа доацаш хIара сахьатах мах болаш болх бу тренераши преподавателаши хIара сахьатах мах болаш бола берий алапей фонд цхьан даькъа кIезигьяра чотах спортивни гIирсий штаташка боахилга.

ВЦСПС решене тIа йоккха уйла къоастаю спортивни гIирсий сеть шеръяра. Физкультура коллективашта дика хьалаш хила деза физкультурно - унахцIенони спортивно-массовни болх чакхбахара.

Профсоюзий Ерригсоюзни ДСО совета а ВЦСПС физкультураи спортеи отдела а тIадиллад городаш комплексно хьалъечеи эргайоахаш тоаечеи хана хьалданза даргдоацача спортивний гIирсий хьакъехьара предложенеш СССР Госстройга яла кийчъяра а, хIаьта иштта спортивни зал а тIехьа школана, профессионально-технически училищана, техникума, вуза, юрта клуба долча, микрорайона, райцентра, города долча спортивни гIирсий типовой проекташ увттаяра а юкъе дакъа лоацилга.

Профсоюзий советашеи комитеташеи а шоай доIамерча спортивни обществаша а спортивни гIирсаш дика тоалеш кийчдара а царех эггара тоалашагIча тайпара пайда ийбара а дола гIулакхаш данза даргдац.

ВЦСПС Президиумо мукъа беннаб профсоюзийн ДСО-и спортивни гIирсаш дийнахьа мукъача хана мах боацаш физкультура урокаши спортивно-массови болхи чакхбахара пайда ийбе школашка, профтехучалищашка, техникумашка дIатела.

Решене тIа йоккха уйла къоастаяьй дуккхача наьха туризм дIахо а дегIаккхувлара, туристски базай, городел арахьарча унахцIено чIоагIъяра лагерий, чкъаьрий лувцачуни чарахьеи цIеной, ханна лелае туристски оатх…ш телача пунктий сеть шеръяра, хIаьта иштта производственни гимнастика дIахо а юкъекхахьара дешашта а.

ВЦСПС Президиумо ший соцам тIа дIакхайкадаьд Коммунистически партеи Советски правительствай ерча йоакхонна профсоюзни организацешеи спортивни обществашеи организаторски болх дикагIа тоабарца жоплургхиларах, хадданза массе а хана физкультура, спорт, туризм лелае къахьегамхой керда миллионаш юкъеозилга, профсоюзий спортсмений говзал дегIаухилга, физически культуранеи спортаи йола материальни база дIахо а чIоагIъелга Iалашдергхиларах ше тешам бенна йолга.

ЧІОАГІДЕ ЮРТА ДОЛА ШЕФИЙ НОВКЪОСТАЛ

Хьайбаш а кхашкара а продукташ йоахийга дlахо алсамдаккхара хьакъхьа йола КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачашъяр дерригача халкъа декхар да. Дlаюв хlамаш дикагlа хьувкъаргйолаш лаьтташ тоалара а лаьтта леладара культура лакхъяра а юрта боахама шефал леладара даькъе доккхий декхараш тlадехкад промышленни, транспортни, гlишлошъеча организацешта.

Вай республике совхозаштеи колхозаштеи шефал леладеш 80 совгlа промышленни предприятии организаци я. Цар ду керттера новкъостал производственни мощносташта механизацин электрификации елга, оборудованена ремонт елга, боахам лелабара тайп-тайпарча дешай хьакъехьа консультацеш елга, и. кх. дl. да.

Дукха шераш да Грозненски районерча «Советская Россия» яхача колхоза шефал деш «Чечингстройтранса» объединене коллектив йола. Царна вlашиі дика гlулаккхаш леладелга чlоагlденна дlаэттад. Каст-каста колхозе хул объединене кулгалхой нн. Шапиро, Сафронов, парткома секретарь нов. Гаврилов, месткома председатель нов. Елисеев. Цар дилла а дакъа лувц колхозе еча рентабельноста а планироване а дешаш дувцача совещанешка, хlаьта уж планаш кхоачашъяра материалашца а санна, иштта дикача хьехарашца а хьинаре новкъостал а лоаттаду. Автотранспортни объединене коллектива викалаш юкъе боацаш хиланзар «Советская Россия» яхача колхозе тlеххьара хинна отчетно-юкахоржама собрани а.

Артела членаша собране дувцача эшарашкеи дlалехарашкеи ладувгlа цига бахабар объединене начальники парткома секретари. Шоай боахама гlулакхаш дувцача хана колхозхоша транспортникашкара — шоай шефашкара дийхар автотранспорта ремонт яра новкъостая делга. Хlаьта из дехар кхоачаш а дир. Из болх тlаийцар Алышагов Анатолеи Брюханов Александреи кулгалдеча 2-ча гаража ремонтникий бригадаша. Цар йиллача ханал хьалхагlа ремонт яь яьккхар колхоза 24 автомобиль, хlаьта ремонт яьчул тlехьагlа дика басар а хьекха колхозни механизаторашка дlа а елар уж.

Кхашкара бlаьстан балхаш дара колхоза техника кийчъеча юкъагlа кхоккха, диъ-диъ ди доаккхаш колхозе хилар объединене специалисташ: производственни отдела начальник нов. Кузьменко, цу отдела воккхагlа вола инженер нов. Агеев, электрикаш нн. Погиблов, Павленко. Цар колхоза специалисташца цхьана теккар бlаьстан балхашта техника мишта кийчъяьй.

1966 шера хьувкъама лард йоллача хана автотранспортни объединене низашца колхоза кхашка 4 эзар тонн удобренеш а йихьаяр, кхыдола гlулакхаш а даьдар. Цо а колхоза гlо дир дахача шерарчул лакхагlа хьувкъам баккха. Иштта, 1300 гектара тlара ка болча ялатий хьувкъам хlара гектара тlара 23 центнер йоалаш хилар, из дахача шерарчул 5 центнер дукхагlа ба. Колхозхоша укх шера 470 гектара тlа дlайийнаяр гидуаргаш, хlаьта царех хlара гектара тlара доала ганараш 12 центнер а да — соахкарчул шозза дукхагlа да. Свекла а укх шера соахкарчул дикка дукхагlа хьийкъалга гуш да.

Колхоза председатела нов. Абдусламова, парткома секретара нов. Акаева духхьала хьайоах: «Колхозо даьхача толамашта юкъе тха шефаша доккха дакъа лаьцал. Цар новкъостал даьд тlехьабусаш хиннача тха боахамах рентабельни боахам хилийтара». Доккха новкъостал деш хилар бакъ да а да. Укх шера ка болча ялатий хьувкъам ца бойташ бизза кхашкара чубенаб.

Болхозе даим хlана хилац аьнна болх беш хул «Чечингстройтранса» автотранспорт. Хlанз а баьцийи хьажкlийи силос йоллача болх беш цхьайтта автомобиль я. Доакъараш кийчдеча къахьегама овсарлен лакха хьокхамаш доах шофераша Мутагов Имрана, Исаевгlар Алсбикеи Имранеи, Баграмян Григоре, дукхкача кхычар. Цар хlара денна 20—25 тонн силоса доакъар тlаува. Цул совгlа, хlана шоллагlа кlира да объединене болхлоехи гlулакхерча нахахи вола 50 саг колхоза баьца дааращ чуэцача болх беш вола. Хlаьта уж тешшаме дика болх беш хилар а да белгалдаккха дезаш. Царех къаьстта а дикагlа къахьегаш ба н.н. Майоров, Белимов, Андреев, Тимонина, Карапетян, кхыбараш санна бола шефа викалаш.

Колхоза партийни комсомольскии организацеш даим гойтара агитаци вlаштlехьъяккхара новкъостал эшаш хьаьлхаяр. Наггахьа мара ца нийслу гlулакх дацар уж «художникаш» увттабанза ца йоалаш хулилга. Цу «увттабераша» а гlулакх деррlа вlаштlехьдаккхацар, шоаш кlезига а ца боахаш хlара алапах, цифрах хlана бахац аьнна мах боаккхашехь а. Ше объединене вена волаш колхоза парткома секретара нов. Экаева дийхар цу гlулакха шоашта новкъостал делга, хlаьта из новкъостал раьза а хинна шефаша да а дир. Цар художникаша н.н. Ласкоржевскей Дмитриевеи хоза а безаме а йола 30 совгlа лозунги плакати кийчдир. Цул совгlа, объединене кийч а яь, колхоза конторана хьалхашка хьалъоттадир хьокхамий доскаш, хlаьта колхоза лаьтташ тlа воаллача колхоза цlи тlа а йолаш йола арка а егlар. Белгалдаккха дезаш да цу балхех шефаша колхозагара цхьаккха а мах ца баккхар. Хlанз художникаш колхоза дика сийлен доска кийчъеш боахк.

Цу шин боахама юкъе даим айхха гlулакхий бувзам латт. Объединене гаражий партийни собранешка каст-каста бlаргаго йиш я колхозера коммунисташ, цигара бараш колхозе а го йиш хиларах тарра. Цул совгlа, шинна а оагlон юкъарча собранешка а дlа-юха ух колхозхойи автобоахама болхлойи гlулакхера нахи. Цар шоай боахамаш леладара опыт дlаса тел.

Укх шера объединене самодеятельность шозза колхозе хиннай, цига концерташ а увттадеш. Концерташ юкъарчал доаццаш кхашкарча станашка а кхыча производственни моттигашка а уттаду. Колхоза кулгалхоша шоашка шефала хьакъехьа даьча хаттара жоп луш аьлар: «Тха колхозхой «Чечингстройтранса» автотранспортни объединене коллективах баккха цхьаккха а бехк болаш бац, цар тхона шоашка дулург мелдола новкъостал ду».

Дукха да Старогрозненски тохкама кlоарга бурув деттара контора коллективо № 2 йолча сомий-баьца даарий совхоза, нефтемаслозавода коллективо «Красноармейский» совхоза, дукххача кхыча деча шефалах лаьца лувца йиш йола дика гlулакхаш.

Цхьабакъда, халахете а. берригаш бац иштта шефал деш. Цу дешай хьакъехьа къамаьл хилар са № 3 йолча сомий-баьца даарий совхозе «Грознефтехимремстрой» треста № 1 йолча гlишлой-монтажни управлении кулгалхошца нн. Маликовцеи Ликсутовцеи. Хьалхарчо са хаттара денна жоп укх тайпара дар: «Совхоза шефал деш н. Ликсутова кулгалду гlишлошъерий коллектив я мотт сона». Хlаьта вокхо: «Цхьан хана кхоалагlча сомий-баьца даарий совхоза шефал деш лар тхо, хlаьта хlанз а да мотт сона. Бакъдар аьлча во шефал-м мад оаха дер», — аьнна мукlарал дир.

Ба а бац цу гlишлошъераштеи совхоза къахьегамхоштеи юкъе гlулакхапара шефски бувзам. Укх тайпарча бакъдолчо а тешал ду цунна. Совхоза цхьан отделене 320 дешархочоа лаьрхlа школа я хьалъе йолаль. Ерригa гlишлой материалаш йолаш я. Цхьабакъда, каменщикаши кхы гlишлошъерий профессеш йола нахи ца хилар бахьан долаш сеца латт из хьалъелга. Хlаьта шефашка йиш маярий цига шоай специалисташ бахийта. Цул совгlа, хьувкъам чуэцача хана чlоагlа новкъостал эшаш хилар совхоз, хlаьта а шефашкара из деханзар цар, хlаьта шефаш а 4 сентябрга кхаччалца шоай декхараш дицденна баьгlар — цу дийнахьа мара бахийтанзар цар баьца дaараш чуэца шоай нах. Цхьабакъда, из а геттара тlехьа хилар.

Ала дезаш да шефски болх хlана кlезига-дукха дlаболабенна хилар. Промышленни предприятей, транспорта, гlишлошъяра организацей партийни профсоюзни организацеша, администрацеша хlанз чlоагlагlа карайицад юрта шефал леладара гlулакх. Шефски бувзамаш, юкъ-юкъе а доацаш, даим дегlаухаргдола гlулакхаш данза даргдац.

С. ЧУХАРЕНКО.

Чернышевске цlерахча улицах хьалдеш латт 95 квартирах латта «Кавказ» яхача кооператива цlа. Деррига гlишлой-монтажни балхаш лаь яьннай «Грозпромстрой» № 4 йолча гlишлой-монтажни управлене коллектив. Хlанз дlадоладаьд отделочни балхаш. Октябра 49 шу дузача деношка цlа эксплуатаце дlалала социалистически декхар тlаийцад гlишлошъераша (планах кердача шера дlалала дерхlар уж). Хадданза нормаш тlеххоачашъеш дика къахьег нов. Сарабаш керте латтача плотникий коллективо, нов. Самойленко бригадир волча штукатураша.

СУРТА ТlА: (аьрдехьара аьттехьа) мастер Р. Бектемиров; штукатураш А. Мороз, С. Уматгиреева, Л. Абальмасова, Н. Кулешова.

И. Плиева сурт.

КХЕРАМЕРА ЛОСТАМ

(ОЧКОВТИРАТЕЛЬСТВА ЦХЬАН РЕЦИДИВАХ)

Юххьанца башха новкъа а хетацар из дов. Гlалат, ца ховш хинна хlама хила мег из? «Гехинский» совхоза дирекце 1.607 гектара тlара ялат чуийцад аьнна мах беннаб комбайнерашта, хlаьта цхьа пlелг санна шоай кхаш довзаш болча механизатораша лаьрхlача, чуийца яьнна моттиг ши эзар гектар совгlа хиннай.

Кlира совгlа ха яьккхар болхлоша директор Р. Абуев волча кабинете ухаш, керттера агроном Ш. Паршоев волча а ихар уж. Цхьабакъда, кулгалхоша массаза а оалар, совнагlа цхьаккха кепиг дала йиш яц шоай, хlана аьлча бокъонца къоаста а деш нийсдаь даьнна лаьтташ 1.607 гектар да. Из цифра статистически управлене а хьалчуеннай совхозо.

Цунах кхоачамбаь lензар комбайнераш. Цар кхетадора, нагахьа санна шоаш lехабеш бале, паччахьалкхе тувлае гlерташ хилар. Ши эзар совгlча гектара тlара чуийца деррига ялат чул дуккха а кlезигагlа долча лаьттан тlара чуийцад аьле оттадича, хьувкъам дикка лакхлургба! Белггала, ерригача Нохч-Гlалгlай чу дlахезар гехинций боккхача толамах дола хабар: юкъера лаьрхlача хlара гектара тlара 27 центнер хlана леналац аьнна ялат чуденад цар. Из дуккха а дукхагlа да Социалистически Къахьегама Турпала Кагерманов Оалхазара бригадацара гlорбаьнна бола лакхача хьувкъамий гозанчаш болх беш йолча доаллахарча «Красноармейский» совхозеркул.

Котлон каьхаташ, «къаьстта белгалбаьнна» гехински бригадираш, отделеней управляющеш йоккхий премеш яла оттабеш йола представленеш чуйийдар районера Грозне.

Тlаьнка цlаьхха, гlулакх вlаштlехьдоацийтах сакхийнача комбайнераша дехарах Гехи тlа авторитетни комиссеи яхийта йийвар производственни управлене. Диъ ди лаьккхар пун викалаша комбайнераша болх баьча кхашта гобоахаш, ерригa участкаш юсташ. Юххера а хьагучаьлар укх тайпара керттера кхо цифра тlалатташ йола акт: 1.607, 2.189, 582. Хьалхарьяр газет дешачоа йовзаш я. Шоллагlъяр — бокъонца чуийца лаьтта. Хlаьта кхоалагlъяр — царна юкъера юкъ, вешта аьлча, отчеташта юкъе ца а йолхаш хьувкъам «лакхбаь» йола «резервни» гектараш.

Лаьтта леладераштa хов, цхьан гектара тlара хьувкъам кхыметтел ши-кхо центнер а дакхбе мел хала да. Цудухьа Урус-Мартана районера дукха нах цецбаьлар цlаьхха дага а доацаш гехински кулгалхой баьннача толамах. Цар совхозе «Красноармейский» совхозерчул лаьтташ а вогlа да, кхашка порядка а кlезигагlа я. Цхьабакъда, цхьаннена а дагалацар вай хана харцо дукха езаш бараш хургба аьнна. Из хьагучаьннача хана наха юкъе цун ший цlи яккха езаш а, хlаьта тохкамбаь материалаш очковтирателаш уголовни бехкетоххаме озара цигта прокуратуре дlачуяла езаш а яр.

Мичара, Урус-Мартане кхыча оагlорахьа лестар событеш. Производственни управлене начальника декхараш кхоачашдеш волча А. Ибрагимова приказ деннад совхоза кулгалхошка кхо ди далалехьа комбайнерашта зоагlар дизза дlадий даьхка аьнна. «Учета юкъе кетар» барах выговораши строги выговораши еннай совхоза директора, керттарча агронома, отделеней управляющенга агрономашта, кхыметтел кхыкъм сов чехка юха лоархlадой аьнна пункт а я приказа тlа. Цхьабакъда, кхыметтел «очковтирательство» яха дош-м дац.

Райисполкомо сихха юхаяьккхар овлаш дохкадаларах дайнад яьха 130 гектар кlа тlера дlадоаккхаш хьалхагlа ше яь хинна решени. Дагадоххарах белгалдоаккхаргда вай, райисполкома решени тlера дlадаьккхача лаьттан тlа ялата дуккха элаш аьрда а яьнна, комбайнаш дlаяхачул тlехьагlа тlаийца хинна хилар.

Цхьаькха цхьа гlулакх а да. Положенех, берригача боахаме хьувкъам мел хиннаб хьожача хана чуэцаш долча лаьттанца лоархl лазараши lалама низаши бахьан долаш яйна участкаш а, ялат тlера дlадаьхадар е даьхадацар аьнна. Сводкашта юкъера мишта дlаяла йиш йолаш хиннай кlин бlаьш гектараш?

Цу факташца дакъа лоацаш йисаяц парте райком а. Гехински истори дувцаш бар бюро членаш. Цар а теркальянзар комбайнерий къахьегамах мах харцахьа балара факт мара, гучох, из хоза доаца гlулакх кlоаргга тахка безам хиннабац цар.

Хlаьта премеех фу хиннад? Шоаш яхьийта представлени Грознера юхайийхай райкомои производственни управленеи: хьувкъам ворхl центнер хlана баланзар аьнна «лохбелар» гехинций. Хьалхарча моттиге яьлар «Красноармейский» совхоз. Цун наха — доаггlаш дола совгlаташ.

Иштта очковтирателаша даьча гlулакха принципиально мах банзар парте райкомо. Вожаш доллача хlаманна кlоаргга «бехказа» баьнна хила мег?

— Цхьаккха а очковтирательство яц, — йоах директора Р. Абуева, счеташ шийгахьа дlа а эза. — Оаха паччахьалкхенах лочкъаьй яхаш йола уж 582 гектар укх тайпара вlашагlхетташ я. 130 гектар кlин оаха тlера дlаьккхай. Овлаш дохка а денна. Ер я тха акт, хlаьта райисполкома решени а ер я... Доаханга яийтай... Аьлла лаьрхlа хьекхай...

Хьаетташ счетий бурилгаш а йолаш, кхы а дукха ха яьккхар цо ше бакъ волга хьахьокха гlерташ кхетакулуш доаца хабар дувцаш. Юкъ-юкъе цхьоалагlча отделене управляющега, парткома секретара декхараш кхоачашдеш волча Ю. Магомаевга хаттар дора цо:

— Иштта деций из, Юсап?

— Вокхо из бакъдеш корта тоссар.

Дуккха а дикагlа тешавеш ма йий официальни документаш тlара цифраш! Комиссегарча объяснительни запискашка отделеней управляющеша лаьрхlача дlадийнача ялатех мошача доакъарийна меттел доаханна дудаьи аьла лаьрхlа хьекхан дlалаьннад 715 гектара тlара ялат. Хlаьта цу гlулакха дlайийна 600 гектар мара яц. Такнис ялаташ дlадийнача кхаш тlа а даьна хул-кх доахан? Магlа ялаташ дlадийнача? Гучох, соахка, гурахьа ялаташ дlадувча денношке а деза хьаболабеннаб паччахьалкхе lехае. Дlадийна ялаташ паччахьалкхенга дlачуденнача отчета тlарчул дукхагlа хиннад. Цудухьа хlанз хьагучаьльннай «совгlа» йола гектараш.

— Царех мах беннабий оаш комбайнерашта? — хаьттар аз. — Беннаб, — раьза воацаш жоп делар директора.

— Цунца мукlарло даьдий lа къайладихьа лаьтташ дlадийна ялаташ хилара?

— Даьдац, из мукlарло диц. Из цlаккха а хила йиш йолаш дац! — цlогlатехар Р. Абуева. — Доллача хlаманна бехке бараш комбайнераш ба. Пхьаккха хlамах эхь доацаш! Цхьацца дафет йол еннаяр аз царна, цар кадашка эгара дикагlа йола дулха чlегилгаш ехка аьннадар аз, хlаьта цар долла хlама диц далийтад. Сенлухьа да хой хьона из? Укх шера гlулакх оаха сов дика вlаштlехьдаккхарах цхьа грамм ялата лочкъае йиш йоацаш бисаб уж. Пудухьа эгlаз а баха, тхона футтаре е гlерт. Иштта деци из, Юсап?

— Вокъонца бакъда, — цо яхачоа тlехьа отт вож.

— Вийтте а комбайнер-м ваха хургвац эгlаз? — иккхар сога.

— Вешта... берригаш-м ца хила а мег уж, цхьабакъда... — ала хlама доацаш висача директора, сихха ше бе веллар. — lа новкъостал дудалар тхона, тlехьайисача уйлашта дlакара ма гlувалар хьо.

Кlордадир лаьрххlа кийчъяьча кабинете хинна из къамаьл. Хlанзалца хьа очковтирателашца гlулакх хиналапар са. Дог сатувсаш дар гуччахьа къамаьл дича соца ваьгlачо ший гlалат дlатlаэацаргхиларга, из дехкаргхиларга, «бакъахьара» хlауаш бахьан долаш даьд ше из яхаргхиларга.

Цхьабакъда, ший кара мел волча комбайнерах директора жуликаш ба арг ма дий аьнна вlалла дага а дацар.

Мел аьлча а, тамашийна хет цу безаме доацача историна юкъе парте Урус-Мартана райкомо лаьца позици а. Цу хьакъехьа шоай авторитетни дош ала мег вайна республикански организацешкарча новкъосташа?

Б. АИТОВ,
(тха корр.).

Нохч-Гlалгlай АССР.
(8-ча сентябрера «Советская Россия» яха газет).

Пхелагlа шу да Грозненски кёгагlирса фабрика карара-кара тела Щебайрах № 7 йолча цеха коллективо лелаю. Цехе ва коммунистически къахьегама ударник яха цlи леладеш вола 32 саг, хlаьта иштта ерригача коллективо а лоаттабу из цlи яккхара къовсам.

Дика къахьийгад цеха коллективо август бетта: 8,6 процент тlеххоачашъяьй цар план, планах йоагlачул 1,1 процент лакхагlа я продукце дикал. Дика къахьегаш ба коммунистически къахьегама ударникаш нн. Г. И. Заботин, А. Х. Цадаев, Е. Измайлова, кхыбараш.

Сурта тlа: нов. Титовский бригадир вола (аьрдехьара шоллагlвар), цезагаш тега группа.

И. Плиева сурт.

Вежарашха долча мехкашкара хоамаш

«НАДЕЖНЫЙ» НАЬКЪА ДОДА

СОФИЯ. (АПН корр). Варненски причале латт тоам бола танкер «Надежный». Эггара хьалха наькъа даха кийчденна да из. Де а доагlаш доккхал деш ба хlанз кема хьадеча шоай къахьегама дакъилг юкъедихьараш: кемаш деча Г. Димитрова цlерахча завода болхлой, Костов Лазара, Иванов Ставре, Георгиев Христо бригадаш, предприяте керттера инструктор Близнаков Жечо, керттера технолог Василев Димитр.

«Надежный» санна дола кемаш Болгаре дуккьашха хьадеш да. Хи тlара кема дозал ший мухь а тlехьа — 5 эзар тонн. Автоматика юкъейккхаро йиш хилийтар 40 сагах латташ хинна экипаж 14 сагага кхоачаш кlезигье. Хlанзарча электронно-авиационни прибораша «бlарга хlама гуш» хулийтаргда «Надежный» цхьаметтел халача метеорологически хьалашка а. Мухь тlаботтале хьалхагlа цlи ялара духхьаларча автоматически системо трюмаш хьалъюз цlи йоалийтаргйоацача е эккхам хулийтаргбоацача инертни газашца.

Экипажа лаьрхlача помещенешка — кондиционированни фо. Хий цlендеш йолча станце lалашдергда таьнарча наькъа баьннача наха эша мала хий.

«Надежный» — Советски Союза заказах хьадаь цу серех дола эггара хьалхара кема. Цунна тlеххьа хоагlаргда «Верный» а «Дружный» а.

А, ХОА ЛОАН ЯХАРГЬЯ!

ХАНОЙ. (АПН корр.). Хоа Лоан хьакхарч лелаярей дуга кхедарен даькъе доахача ший толамашца Винь Фук яхача провинце йовзаш йола йоккха йоаца юртилг. Американски бомбардировщикаша lошаьръяьй из.

Иштта дар из. Ахархой кхашка балха а баьхка салаlа цlабоагlача хана кхаь оагlорахьара хьатlа а яьхка, Хоа Лоана тlехьувза яьлар самолеташ. Дуга кхашка, дуген маниокеи чуйолча хранилищешта, чуlеча цlеношта, хьакхий фермана тlалега йолаелар бомбаш. Чlоагlаленашта кlал лачкъа ца кхуваш бисар дуккха нах. Къьна ахархо Фан Тхи Кы ше лаьттача, гlувна йисте йийра. Ший цlенъюккъе елар Хой, диъ бера нана. Лоаллахарча цlеношка оахарой бахьан долаш балар хилар берий Кой, Иена, Тама, Тхюи, Вана... Кхы а дlайlаьхъе йиш йолаш яр боабаьча Хоа Лоанерча боккхийча наьха, кхалнаьха, берий из список.

Дог лазалоалар бомбаш чуйиттачул тlехьагlа юрта бlарахьежача доахадаь наькъаш, чудеттаденна тховнаши пенаши, даьга гlирсаш. Бомбаша лаьттанца lошаьръяьяр амбулатори шаьра бlаргагуш тlаягlаш йовзийташ йола медицински учреждене знак йоллашехьа а. Хоа Лоана чутехай духхьал нах боабе аьнна хьаяь, гаргаш лелха 500 гаргга бомба.

...Хатаро кагбанзар ахархой. Кхоачаш бомбаш чуйитта яьннацар, дийна мел бисараш цхьаькха гlулакхаш де болалуча хана — доахадаь цlеноши кооперативни гlирсаши юхаметтаувттадора, ирригационни системай насосаш тоайир. Моастагlчунцарча гоамало иттаза совдаьккхар хьинар. Юртарча бlаь эlамигача саго циггача шоай лоlамах эскаре баха лаьрхlар гlаьрахошта из юхадекхар духьа. Хоа Лоане бахача наха митинге декхар тlаийцар — агрессораша шоай аргlанна даьча зуламa кердача къахьегама толамашца жоп дала: хlара гектара тlара боала дуга хьувкъам 4 тоннагара 4,3 тоннага кхоачаш лакхбе, хьакхарч 1200-негара 1500-нега кхоачаеш ебае.

«ГАЗЕЛА» — БЕЛГРАДА КЕРДА ТlИЙ

БЕЛГРАД. (АПН—Танюг). Югославе столице гlолла чакхдоал мехкара дуккха автомобильни наькъаш. Цхьабакъда, Белграде юхе гlолла lододача Сава яхача хина тилла цаl мара тlий дац. Машинаш дехьа-сехьа ювлара вlалла а кхоачамбеш дац из. Дукха ха йоаццаш Савай аьрда берда тlа хьалде доладаьд 1.730 метр дlаьха «Газела» яха керда тlий. Ялх мугlарагlа леларгья цу тlа гlолла автомобилаш.

1970 шерале йисте даргда «Газела» яха тlий, тlаккха дуккха а аттагlа хургья автотранспорта югославски столице гlолла чакхъювла.

lОДАХНА ЦА КХОАДЕШ ДlАКХУХЬ КНИЖКАШ

УЛАН-БАТОР. (АПН—Монцамэ). Мира проспекта тlара, монгольски столицерча хозагlчарех йолча цхьан улица тlара номер 2 йола книжкай тика дуккхача книжкаш дешараштa йовзаш я. Моллагlа а, кхыметтел нагтахьа мара нийслуш доаца а книжка эца йиш я укхазара. Цу гlулакха ший адрес е телефона номер дlаьлча кхоачам ба. Эзараш болча книжкаш ийдерий гlулакх ду тико хlара денна. Массех шу хьалхагlа книжка дешилга юкъ-юкъерча наьха мара вlаштlехьдоалаш ца хиннача мехка, тахан республика хlара гражданина доттагlеи хьехам телари хинна дlаэттад книжка.

Цунах тешалу тика директорацa Ю. Чултемаца къамаьл деча хана. «Дуккхача наха ловр кхоачаш а деш, — йоах цо, — городерча болхлой районашка 12 киоск хьайийлай оаха, хlаьта цига lодахка ца кхоадеш дlайиду книжкаш». Книжкаш дешараша чlоагlа хоатташ я монгольски писателий произведенеш. Укх тlеххьарча хана могае а йоагlаш дика могаеш тlаийца я «Сийна сигале» яха З. Батулга, «Ираз ираз ца хилари» яха Т. Уламбайяра романаш, С. Эрдена дувцарий сборник, «Даь тlехьале» яха Н. Банзрагчи повесть, «Лаьттеи сои» яха Д. Майгмара повесть, дуккха кхыйола произведенеш.

Къаьстта а чlоагlа хоатташ я марксизма-ленинизма классикий произведенеш. Укх шера В. И. Ленина Сочиненей гулама 21—27 томаш кепатеха араяларга са ца тохалуш хьежаш ба книжкаш дешараш.

Кlезигагlа хоатташ дац эрсийн советски авторий книжкаш. Хlара денна итташ эзараш экземпляраш дlадолх уж.

Халкъа lаьдал латтача шерашка монгольски меттала яьхай 61 мехкарча писателий произведенеш. Издательстваша план оттаяьй Гомера, Софокла, Эврипида, Аристофана, къаьнарча замалахьарча эпоса кхыча классикий произведенеш кепатеха араяха.

ЮРТАРА МЕДИЦИНСКИ ЦЕНТР

ГАВАНА. (АПН—Пренса Латина). Лас-Вильяс яхача провинцерча Тринидад яхача нах бахача пункте хьайийлай юрта медицински центр. Унахцlенон кердача «комбинатах Паргlатон гlайрен тlарча революционни турпала — Доменеч Мануэла цlи тиллай.

Центро шийна чулоац 60 маьнги латта больница, амбулатори, аптека. Хlанзарча оборудованецеи инструментацеи кийчъяь я больница. Медикаменташи молхаши мах боацаш йиш пациенташа.

ЕНАНСКИ ХИМИЧЕСКИ КОМБИНАТЕ

ПХЕНЬЯН. (АПН корр.). Къилбаседехьара Хамген яхача провинце я Енански химически комбинат. Цо моттигерча бедалах хьаду тlехдика синтетически кlувнаш.

Ткъо шу хьалхагlа дукха лоадама продукци яцар заводо арахецаш хиннар: бетта бlаьи ткъо тонн формалина. Укх тlеххьарча шерашка укхаза хьалъэттай керда цехаши химикатий заводи. Хьаьй пластически массаш хьаяра база. Хlанз предприяте арахец пластмассаех даь цlагlа леладеча товарий эзар совгlа тайпа.

Дlахо а шерлуш латт комбинат. Укх тlеххьарча шерашка аммиак хьаелга вlаштlехьдоаккхаргдолаш да цига, углекисли газах хьае йолаергья итташ эзараш тоннаш карбамида. Шу чакхдалалехьа болх бе йолалургйолаш я порошока хьисапера карбамидни кlув хьабеш йола цех.

БОАМБИ ЧУЭЦАШ ЛАТТ

Душанбе. Къулбехьеи Таджикистана колхозаши совхозаши машинашца боамбе хьувкъам чуэца йолаеннай.

Сурта тlа. Пянджски районерча «Пограничник» яхача колхозе машинашца боамби-бедал чуэцаш латт.

В. Стеченцева сурт.
ТАСС фотохроника.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ГАРОЛЬД ВИЛЬСОНА ХАЛА ХАНАШ

ДIадаха кIира, хетаргахьа, Англе премьер-министра эггара халагIа йола ха яр.

5-ча сентябрера денз 9-ча сентябре кхаччалца Блэкпул ахача городе — англичанашта садоIаш хоза хетача Ирландски форда йистерча моттиге — 9 миллион гаргга болча английски болхлошта хьалхара, хIара шера хулаш йола, 98-гIа, британски тред-юниони конгресс хилар. Цу конгресса керттера уйла, белгала, тIеэрзадьяр Англе хала экономически хьал тIема гIулакхашка сов дукха дIалолар кIезигдара е монополей пайдаш юхаозара наькъаца а ца тоадеш, къахьегамхой четах тоаде лаьрхIача лейбористски правительства экономически гIулакхашта. Керттера маIан алапеш 12 бетта юхасоцаделга долаш долча цу гIулакхаша протестий йоккха талгIи хьоайир профсоюзий оагIонгахьара. Уж протесташ чIоагIъелар правительства ший гIулакхаш алапеш лакхлайтар дукха лоаттабеча къовсамера профсоюзий бокъонаш чIоагIа кIезигъеш дола маьхийи доходийи хьакъехьара закон парламенте сихха тIа а ийца чIоагIдаь хиларца дувзаденна.

Лейбористски парте керттера когIортолга я английски профсоюзаш. Цудухьа профсоюзерча дуккхача наха хетар теркал ца дича балац цу парте кулгалхой. Премьер-министра Вильсона Блэкпуле ше ва а вена, цига дIаьхха къамаьл дир правительства экономически программа могаеш. Вильсона басараш кходанзар, нагахьа санна ший политика дIатIа ца эцаш юсе, Англена баьде хургйола перспективаш яхкара. Правительства леладер дерригача къамани берригача болхлойн дукха хиларах, тешa a вeш, Вильсона цу цхьан ханна английски къахьегамхой тIахьех керда халонаш шоашта тIаьцара. Вильсона къаьстта белгалдаьккхар, ше лаьрхIа экономически гIулакхаш чакхдахара даькъе правительства «кIеанн-дукха а мело ерг ца хилар».

Конгресса делегаташа дукха безаме доацаш тIаийцар Вильсона къамаьл. Мел аьлча а, конгрессе къайлагIарча маневрашка дукхагIа доглоахаш яр правительство, БКТ аьттехьарча кулгало ше тешшаме хьаллоацаргйолга а ховш. Цхьанцайолча профсоюзий барт вIашагIкхеташ ца хиларах пайда а эцаш, БКТ аьттехьарча ткъама вIаштIехьдаьлар 3.814 эзарнена духьала дукхагIа барий 4.936 голос а йолаш (делегаташ викалаш баь бахкийтача профсоюза члений дукхалга хьежжа хул конгрессе голосий дукхал) правительства экономически программа хьаллоацаш йола резолюци дIачакхъяккха а алапеш сецадара духьалара протест тIайолаши маьхийи доходийи хьакъехьа оттадаь болхлошта духьалара закон юхалоаккхилга дIадехаши хинна резолюцеш чакх ца ялийта а.

Голосоване результаташа хIахьокх БКТ юкъе чIоагIа барт ийгIа хилар. Англерча политически зембоахараша белгалдоаккх Вильсона правительства лькха котало чIоагIа ца хилар, дуккхача къахьегамхоша лоаттабу къовсам цар гIулакхаш — эггара хьалха хьабе болх боцпа нах дукхагIа хила мегаш хилар бахьан долаш — талларга хьежжа чIоагIлург хилар.

Безаме доацача дешашка кIезига лазувгIа дезанзар правительства арахьарча политиках йолча резолюцей проекташ юацача хана а, царех дукхагIа яраша Англе лейбористски правительствана критика йир цо Вьетнамера США интервенци хьалдоацаш хиларах. Массава раьза а волаш тIаийцаo пожарней профсоюзо дIачуенна. КъилбаселехьарчаВьетнама чуетта американски бомбаш сопаелга конгрессо дIаийха йола резолюци. Конгресса делегаташа геттара эгIаз а баха харцахьа лаьрхIар Къулбехьен Родезера Смита режим, къоабалйир «цхьан сага — цхьа голос» яха принцип Къулбехьарча Родезе чакхъяккхара тIахьехам беш йола резолюци.

ЮХА А КЪУЛБЕХЬАРА РОДЕЗИ

Блэкпулера Вильсона кхоачаш юха шIаверза а кхелехьа, шIаькха а ший дипломатически говзал оарцагIъяккха йийзар цун. ЯлхлагIча сентябре Лондоне хьайийлар къамий содружества мехкий премьер-министрий конференци. Хьалхарча дийнахье а денз конференце керттера дош расистски правительства соахка ноябрь бетта цхьан оагIорахьарча порядках «кхычарех тийша хIама доацаш хилзр» чIакхайкалаь йолча Къулбехьарча Родезех дола дош дар. Англе правительства Смита режима духьала шерра дIа а йовзийташ дIакхайкаьча экономически санкцей политиках ер ма йий аьнча доархIамера результат хиланзар. Цудухьа конференци хилале хьалхагIа содружества членаш долча дуккхача, эггара хьалха, африкански мехкашта юкъе къаьстта чIоагIагIа екаш яр Смита режим дIаяккхара герза низах пайда эцарга дIакхаччалца дола хьа гIулакхаш сов чехка чакхдахара тIехьара оазаш. Родезийски деша даькъе Англе лаьцача позицена чIоагIа критика йир содружества дуккхача мехкаша. Замбе президента Каундас ше духьала волга хьахайтар, духьа кхыметтел Лондоне ва а тиганзар, хIаьта Англецара дипломатически гIулакхаш хоаладаь йолча Танзане ший викал вIалла вайта а вайтанзар конференце.

Вильсона конференце даьча тамашийнача къамаьло йиза анализ йора Къулбехьарча Родезера событеш дегIаахара (боккъалдар аьлча, Англе хьашташка хьежжа), цхьабакъда, Смита режимаца къовсам лоаттабара чакхдаккха оалаш цхьаккха керда гIулакх дацар. Конференце дIахорча деламо хьа ма хьоккхара, Вильсона къамаьло кхоачамбанзар Африкай Азеи дукхагIа долча мехкий викалашта. Замбе делегацена керте лаьттача кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Капвепе а Сьерра-Леоне премьер-министра Маргаи а белгалдаьккхар, масала, низ тIабахьар, Смита режим дIаяккхара эггара ниiсагIа бола никъ хилар.

Вешта, къулбародезийски дош — из къамий кортамукъала низаштеи колонизаторий хьашташтеи юкъера дов дикълуш латтача содружествера кризис эггара шаьрагIа хьахьоккхача гIулакхех цаI мара дац. Цхьа бахьан доацаш дацар конференци йолаялале хьалхагIа къамий содружество йоха тарлу, нагахьа санна Къулбехьарча Родезена духьала хоаламболлаш дола гIулакхаш чакхдаха ца тугаш Англиiайя, яхаш кепайоазон тIа лист-листа дувцаш хинна хилар. Гучох, из йохилга вIаштIехьдаккха гIерташ да содружествера юкъера кхычарех тийша хIама доацаша дола Африка, Азе дуккха мехкаш дIададахареи цунах неоколониализма хьашташа маяххара йола чулеста организаци яреи идел хьалхаяьккха лела Англера реакционнегIа дола гIозараш а.

ФЕРВУРД ВЕР

Укх деношка Къулбехьен-Африкански Республике Кейптаунерча парламента здане чу вийнав премьер министр Хендрик Фервурд. Фервурд вар апартеид — ЮАР-е баха африканцашха бола 14 миллион нах (берригаш а цига бахараш 18 миллион ба) цхьаккха бокъо йоацача баьхан лаьй хьал тIа оттабаьи йола расови, политически, экономически Iазапа эггара къизагIеи акхагIеи йола из форма вIашагIъеллар а цун символ а. Тамаш я, Африке Фервурдал гоамагIа а хинна цхьаккха саг вале, цудухьа из валар, духхьал дIаала деза, вIаллa хала а хетанзар.

Фервурд верца дувзаденна гIулакхаш хIанз укх сахьата къоасталуш дац, из вийнав грекашха ваьннача цхьайолча хана португальски колонешка Мозамбикеи Анголеи ваьхача (нана португалка я цун), хIаьта цул тIехьагIа ЮАР-е а вена Кейптауне балха этта хиннача парламентски курьера Стафендаса. Дош геттара къайлагIа тохкаш да, хIаьта цхьаккха а официальни хоам хIанзалца хьа кепатеха ара а баьккхабац.

Фервурд веро, шеко йоацаш, дика влияни ергья ЮАР-ерчеи ерригача Африкерчеи гIулакхашта, цу даькъе Къулбехьарча Родезерча гIулакхашта а. Дунен биржашка чIоагIа лохъеннай Къулбехьарча Африкерча компаней, эггара хьалха алмазнии дошув доахачеи промышленноста компаней акцей курс. Цунца дувзаденна национальски парте ЮАР-е доал деча парте — сихха кепатохийта заявлени араьккхар Фервурда белгалбаь никъ дIахо а «юха ца боалаш чакхбаккха лаьрхIа хиларах».

ХIанз укх сахьате ховш дац ЮАР-а правительствана керте оттаргIар малав. Ювпараш цхи кандидатура я, цхьабакъда, эггара зуламегIа йола фигура я къулбехьенафрикански халкъа палача репутаци шийга йолаш вола юстице министр Форстер. Цхьабакъда, ЮАР-а правительствана керте моллагIа отте а, мехкара къаман-кортамукъален болам къиза тоIабара тIаберзабаь никъ, гучох, хувца ца луш бусаргба.

АМЕРИКАНСКИ ДИПЛОМАТЕ КХЫЧАРНА КОГАМЕТТА ОТТАЯЬ ФИГУРАШ

Американски дипломате вIашагIъеххача тIема-политически группировкай лоацъяьча Iалаьмате дукхача цIерашта тIаккхийттай кхы цхьаькха цаI. АСА — иштта оал укх шера бIаьстан юхье малха яьннача Къулба-Малхбоален Азе мехкий ассоциацех. ХIанз цунна юкъейоагIа кхо паччахьалкхе — Таиланд, Филиппинаш, Малайзия. Цхьабакъда, американски союзникий из альянс дIахо шеръе а цу тайппара, азиатски материкерча США политика инструментех цаI цунах е а вIаштIехьдаргда аьнна хет океанал дехьа.

Цхьа бутт совгIа ха хьалхагIа а тIехьа таиландски столице Бангкоке аргIанца йоацаш хиннача шоай совещане АСА-на юкъе дакъа лоацараша дIайолайир «вьетнамски проблема къоастаеча азиатски никъ лелабара идея» оалаш яр. Танат Комана — Таиланда, американски кепайоазоно яхачох, «вьетнамски тIем тIа США керттерча трамплина» дакъа лелалеш болча мехка, кхыча мехкашцарча гIулакхий министра предложени елар «Вьетнама деша азиатски машара конференци» гулъе аьнна. Цига дакъа лапа дийхад дуккха азиатски мехкаш, хIаьта иштта чанкайшисташ а, Къулбехьен Кореера Пак Чжон Хи клика а, сайгонски инарал Ки а.

«Вьетнама дешах лаьца азиатски машара конференци гулъяра хьакъехьа дукха ха йоаццаш еннача предложенеца дувзаденна авторски бокъонаш шийга кхоачарг ма йий аьнна дог а даьха ше Iехаве везац г-на Комана, — яздора «Ланкадипа» яхача цейлонски газето. — Бокъонца вола цун автор лархIа еза США тIа-тIа дукхагIа дIакъоастаеш латтача хьалашка моллагIа хьоезаяь а уйла тIера дIатувлаергйола маневр хьовзае белгала безам болаш хинна США паччахьалкхен департамент». Камбоджа правительствана керте латтача принца Сианука алхха американски гIулакхаш кхоачаше лаьрхIа йола «кIезига комеди» я аьлар цу конференцех. АСА предложене раьза йоацаш откликаш хьоайир Бирме, Пакистане, Инде, кхыча мехкашка.

Гуччахьа да, тар ма лу дукхагIа азиатски мехкаш шоашкахьа даха гIерташ американски дипломаташа хьийга къа аьттув ца боалаш дайнi хилар. Фу хул хьажа Вашингтоне таиландски столицера хьалхийца шар лийрхIача кхачанзар.

Е. ЕГОРОВ,
В. ХАРЬКОВ.
(ТАСС).

Советски халкъа езача моттигашка гIолла

Советски халкъа революционни, тIемай, къахьегама сийлен моттигашка гIолларча походий котбаьннарий II Ерригсоюзни слета доакъашхой 9 сентябре город Москван оборона доазон тIа бахар.

Сурта тIа: похода ленинградски доакъашхой Мински шоссе 73-ча километрерча окопашка хьежаш ба, 1941 шера декабре укхазара доладелар фашисташ бохабелга.

В. Черединцева сурт.
ТАСС фотохроника.

КИЙЧЪЕ КУЛЬТУРА УЧРЕЖДЕНЕШ

Мишта лел культпросветучреждeнеш Iанна кийчъяра гIулакх Наьсарен районе?

Района дуккха клубаши библиотекаши ремонт яь йистельннай, Iалашдаьд Iанна лаьрхIа доагор а. Царех я Буро кIалхара, Джайрахьара, Аьлтий-Юртара клубаши библиотекаши. Белгалдаккха дезаш да СурхотIарча клуба йоккхача зданена соахка йолаь хинна капитальни ремонт чакхъяьнна хилар. ХIаьта тоха дезача кулг теха баьннаб соахка капитальни ремонт яьча Аьлтий-Юртарча клуба а. Уж шаккхе а хIанз Iанна кийчо яь яьннай. Iанна во кийчъеннаяц Долакха-Юртара клуб а библиотека а, Яндаререй Экажкъонгий-Юртарец библиотекаш. Ала деза культура учрежденешта юкъе Iанна кийчо яра гIулакх библиотекашка дикагIа лелилга. Иштта районе болх беш йолча 14 библиотеках Iанна кийчо янза шиъ мара яц — ТIой-Юртареи Пхьилекъонгий-Юртареи яраш. Уж а тешкущи ремонт яь йисте а яьнна духьал доагор Iалашде дезаш мара яц.

ВогIа лел клубашта ремонт елга. Районни культура Щени библиотекаи, ТIой-Юртарча культура Щени Iаьлий-Юртарча клубаи ремонт е аьнна Наьсарен райисполкомои культура отделои ахча хьахийца дукха ха я. Цига ремонт е езаш «Ремстройучасток» я. ХIаьта цох хиннар фуд?

Бутт совгIа ха я районни культура Щен (цу цIеношка я районнии берийи библиотекаш а) ремонт е болабенна. Цхьабакъда, укхаза болх беш «Ремстройучасткера» массехк болхло мара вац. ТIаккха уж дерригa балхаш чакхдаьха маца баргба аьнна хет шоана. Дуккхача хана денз дIакъайла латтача библиотекера шоашта эша книжка эца а хувца а йиш йоацаш багIа районе баха нах. Районни культура ЩагIа а цхьаккха тайпара культурни мероприяти ца ю бутт совгIа ха я. Деш цхьаккха хIама доацаш лел культура Щен болхлой.

Ремонт йисте ца ялар бахьан долаш болх беш дац ТIой-Юртара культура ЩIаи Iальий-Юртара клуби.

Цхьабакъда, аланза даргдац, района цхьаболча совхозий директораш, боахамий кхыбола кулгалхой а юрта культура дегIайоалаяра сагота ца хилар. НагIахьа санна культура учрежденеш ханнахьа ремонт а яь йиннa кийч ца йойя ноябрь бетта хургдолча художественни самодеятельноста хьажара шоллагIча тура чIоагIа Iаткъаргда. ХIана аьлча цу хьажара йоаггIаш йола кийчо е йиш хургьяц культура учрежденей.

Цудухьа, хIанз цхьаккха ди, сахьат ца доадеш берригa низ оарцагIбаьккха ерригача культура учрежденей Iай лерттIа болх бе йиш хургйола хьалаш вIаштIехьдаха деза. Цу гIулакха оарцагIъяла еза района ерригa общественность а.

А. МИСЛАУРОВ,
Нохч-ГIалгIай культура министерства методист.

ЖУРНАЛИСТАШТА ДЕННА СОВГIАТАШ

ВорхI шера план толаме кхоачашъеча хьинаре дакъа лацарах а журналистикаи издательски гIулакхеи даькъе дуккхача шерашка беркате болх барах а СССР Лакхехьарча Совета Президиумо 1966 шера 10-ча сентябрерча Указаца СССР орденаши медалаши еннай газетий, журналий, издательствай, телеграфни агентствай 285 болхлочоа.

Къахьегама Щеча Байракха орден еннай 38 сага, «Знак почета» яха орден — 70, «За трудовую доблесть» яха медаль — 94, «За трудовое отличие» яха медаль — 83 сага.

Пайдане семинар

Къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхара дош хувцаш хIанз массанахьа дIахьош я экономически конференцеш. Цига специалисташа дувц цу балха юкъе шоашта карагIдаьннар, де лерхIар, дIаюха эц опыт. Цу тайппара конференци хилар дукха ха йоацаш Махачкале.

Конференце дакъа лацара бийхараштa юкъе бар Грозне машинашъеча, мехкдаьтта чакхлоахача, химически, кхыйолча предприятешкара а викалаш.

Къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбоаккхаш беча балха керттерча лостамахи дехкарехи лаьца йоккха, кIоарга чулоацам бола доклад йир къахьегама Ерригсоюзни Iилман-тохкама институтерча нов. Фролова.

Пленарни заседанешка лаьца доладех массане теркам тIаэзар Мински автозавода НОТ-а лаборатора начальника нов. Чеплакова яьча доклало, «Красный котельщик» яхача Тагачрогски заводерча НОТ-а лаборатора начальника доклало, кхычар а.

НОТ-а планаши технически эстетикеи Дагестана предприятешка юкъехьахьарах лаьца йола выставка кийчъяьяр гулбеннараштa.

Конференце дакъа лаьцараштa дукха пайда эца йиш йола хIамаш хезар, бIаргадайра.

Кастта Грозне вIашагIкхетаргья цу тайпара конференци.

А. БАЛАЯНЦ,
Грозненски мехкаьтта чакхдоахача завода НОТ-а лаборатора начальник.

Пражски хин боахама Iилма-тохкама институте, Iилмай доктора инженера Ладислав Лисковца кулгал а деш, тохкаш латт йоккхача хин система модель. Цу чоалханерча ГIирсо Iалашдергда Желивка яхача хи тIарча плотина Iоабаьча хи Iама чура Праге чууха эггара цIенагIа дола мела хий ларрагIа ухийтилга.

Чехословацки столицага Желивка чура хий 1971 шера кхоачаргхилар лерхIаш да.

Сурта тIа: института лабораторе тохкамаш деш боахк инженер Л. Лисковеци техник-лаборант Божена Хрдличковаи.

ЧТК—ТАСС сурт.

Кастта магазиний тархеш тIа латташ хургья «ЛаьрххIа ший тайпара дирбаь сельдь», «Чкъаьрий доахарий уха» яха а кхыча тайпаех йола а Мурманска 50-гIа шу дизара хетаь арахеца консерваш. Мурмански чкъаьрий комбината аьшка кIопилгий цеха литографе участка печатник Юрий Кестер цу юбилейни продукцена этикеткаш кийчъеш воалл.

Л. Портерeи С. Майстерманеи сурт.
ТАСС фотохроника.

ПОЭТАШ ХЬАБАЬ ДОЛА МУГIАРАШ

Массехк бIаь шераш хьалхагIа хьаяь шовзткъе итт манускрипт — цIаккха а лергйоацача «Вепхисткаосани» яхача поэма спискаш тахан а тIехьа йолаш я, яхаш хоам бу Н. Тархнишвиле «Вечерни Тбилиси» оалача газета тIа.

ХIара рукопись — исторе дакъилг, цхьан сатем байнача вахара дневник, кердача замо дIаяхача заманца массаза а къувсаш хиларах дола дувцар...

Оригинала текст ниiса юха язъе, цу тIара копи даккха дезаш шоаш хилар диццелча санна, поэма юхаязъяьраш соавтораш хила гIийртача санна хеталу, сов чIоагIа цунна чуэрах поэмана бIарчча строфаш тIадийттад цар, вахарах шоаш кхетадеча тайпара а дувцаш.

Цхьабараша, редакторий функцеш шоашта дIатIа а ийца, шоаштa киназа чу дувца тайпа да аьнца хеташ хинна дешаш хувца а хувцаш, царна меттел халкъа дешаш увттадаьд, хIаьта вожаш кхыча тайпара, стиха нийсача ритмах — жалма хьисапера илли де гIиртаб.

Юха яздаьраша тIадийттараши тIерадаьхараши дукхагIча даькъе геттара доархIам болаш хиннал VI-чо Вахтанга эггара хьалха кепатеха арадаьккхачутIа 1.600 строфа ба, хIаьта поэма цхьайолча спискаш тIа — 2500.

Мичав тIаккха бокъонца вола Руставели? БIазза хьалхашка ийттад из хаттар, хIаьта кIай дешна Iилмахой кортош лаьттад рукописий оагIонашта IотIадийрза.

ХIанзалца хьа кораьча «Вепхисткаосани» шовзткъе итт списках шовзткъе пхиъ Грузински ССР Iилмай Академе К. Кекелидзе цIерахча рукописий Института сейфашка улл. Царех хIараяр — дикадар хулдалар аьнна хеташ, дагадоацаши ца эшаши юкъе мел денaчох поэма IоцIенъе, юххьанца ше хиннача тайпара йола гениальни произведени юхаметтаоттае дагахьа сахьувзадеш йолча шекойий дIайхача къовсамийи предмет.

...Дешай массали боккха низи юхакъайлакхухьаш санна, гобаъккха кхихьа сийна, баьццара, цIе мугIарч а долаш долча дийткъигача орнамента дошо, Iалаьмате дукхача тIадийттараша шоаш, кхыметтел хьаракий латтара а геттара дика хьахойт спискаш хьаяь ха. ХIаьта, нагахьа санна хьаьрчача алапашеи тамашийнача таькашеи дуггачахьа шо дIадахача, вурийталагIча бIаьшерен чу гIоргда шо. Кватахеви монастыра чу.

Далла гIулакх деш хиннав Иосиф. Цунца къамаьл деш атта хиннад, ладувгIа а барта ваха а ховш хиннав даьла. Къоаста ца луш дола бIаьш дешаш къоастаделга тIадуллаш хиннад цунна моцах хила дага вола манастырера болхло ше йоазон говзал дIахо тIагIертта Iомае а гIерташ. ХьатIаухачарна юкъе дийша а говза а саг лоархIаш хиннав из. Сийлезаш волча военначальника Цицишвили Зазас духхьал цунна тIадиллад «Вепхисткаосани» шийна лургйолаш хьатIаязъелга.

Алапех дош хулаш хиннад. Дешаех — образаш. Стиха ритмо ерригa уйла шийна дIатIаозаш хиннай хIаьта сатийна латтача храма бартаца цхьанна а тайпара цхьатара лархIа вIштIехьа йолаш а хиннаяц. Иосифа цкъара яз а яь, поэма 65-ча строфана юкъейихьай ший стихаш.

ТIехдика кхоачашбаь болх хьаийцар Цицишвили Зазас. Поэмана юкъе 1858 строфа бар, хIаьта, из тIатехаи цхьайолча моттигашка хийцаи хиннабале а, князa, гучох, ше хIама теркал ца деш хиларах зензар из. Вешта, Iоеша ца луш иштта виса хилча мегаш а ва из. Цхьа ха яьннача гIоллa аьрдагIваьнна военначальник тоташ тоха суд а яь вийнав, хIаьта рукопись дIа а яьккха паччахьа фамиле доалахьа яхийтай.

ХIаьта Иосиф — хьатIаязъяьр — кога-аьха ваьннав. Хувц-хувцаш монастырашкеи диназашкеи, юрташка а городашка а ухаш лийннав из.

ХIаьта цул тIехьагIа «Витязь» хьатIаязъеш хиннар Тбилисски епископ волаш вагIаш вайна бIаргагойя а, деша миссел далла гIулакх деш хиннавац из. Цу хана «Дидмоуправиани» яхаш ший эпопея язъеш хиннав из. Цо из хетаьй сийлахь-воккхача Саакадзе Георге, геттара майрача, боарам боацаш чIоагIа ший Даьхе дукха езаш хиннача сага вахара.

Духхьал Руставеле «бехкагIа» хила мегаш да Картле поэташ цаI дукхагIа хилари далла гIулакх дераш паI кIезигагIа хилари. Кватахевски монастыре послушник а «Вепхисткаосани» хьатIаязъеш а хинначох поэт Иосиф Тбилели хилар.

Ши бIаь шу дIадаьлар. Грузе культура эрсий мехка кхаьчар. Европе эггара хьалхара хоамаш кхаьчар цу хана боккха ца, хинна кавказски мохк ший тайпареи бIаьхийи хиларах.

Грузе поэташеи писателашеи, прогрессивни общественни деятелашеи екъаенна материалаш хьагулъяьй, шоай Даьхе дуненна дукхагIа а дикагIа а дIайовзийта гIерташ. Грузе культура сийлахь-йоккха ганз эггара хьалха «ЦIокъа цIока ювха витязь» хиннай. 1888 шера, Чавчавадзе Ильяс, Орбелиани Григола, Мачабели Иванэ поэма керда издани арахецара болх дIаболабе лаьрхIача хана, рукописашка кхайдар уж.

Дезалий а киназий а архивашкара, йоккха йоацача частни библиотекашкара гулъе вIаштIехьдаьннараш ерригаш а ткъаь шиъ манускрипт мара яцар. Царна юкъе яцар Тбилели Иосифа хьаяь Цицишвили Зазий список. ХIаьта духхьал цунах лаьца, къаьстта чIоагIа уйла тIаяхийта йоагIаш из хиларах, яздаьд бIаьшере юкъекхаьчача хана историка Иоселиани Плотона. Рукопись белгалйоалаш я кхы а, 1850 шера хромолитографически сурташ кийчдайта аьнна Париже дIададахьийта Руставеле зIамига портретилг цу чу доаллаш хиннa хиларах а.

Из хьаяь кхо бIаь шу даьннaчул тIехьагIа мара руставелологи яхача Iилмана гIулакх де йолаяланзар рукопись.

Рукописа форзаца тIехьашкарча оагIо тIа критикеи литературоведеи А. Дудучава кулгалца даь йоазув да: «Ер рукопись сона кораьй Ленинграде Iилмай академе историко-археологически архивера 27.XII.34 шера».

Iилмахошта новкъостала дера цхьаькха а цхьа маьхера документ — Цицишвили Зазий рукопись. Цо, белгтала аьлча, бакъдир, Вахтанг VI-чо кепатеха араяьккха поэма текст оригинала тарагIа хилар.

Историка П. Иоселиане, академика К. Кекелидзес, поэта Г. Леонидзес, дуккхача кхычар болх баьб гуржий культура керда кораьдача памятника тIа.

ХIанз а дизза юхаметтаоттаде геттара гаьна да цу башха-дикача рукописа истори, цхьабакъда, хIанзле а ала йиш я, из малха яьлча денз дIалахача кхо бIаь шера цо цIаккха а йовргйоацача руставелевски гене сердалонца ваха сердало тийнна ца Iеш, гуржий дукха а сийлахьа поэташ хьахилара юхь дIа а йолаяьй аьнна. Из лелаяьрех виъ деша йоккхача говзала гIулакх де этта хиннав.

Гучадаьннад, Тбилели Иосифа юха хьатIаязъяь хинна Зазийгара рукопись паччахьа Левана, цул тIехьагIа цун вIIа Вахтанг VI-чун дезалга кхаьча хилар. ХIаьта тIеххьарчоа цунах поэма юххьанца кепатохаш йола текст хилийтара керттера документ а хиннад.

Цицишвили Зазий список шоай доалахьа хиннарех ба: паччахьа Тамареи поэт Теймураз II-гIеи, цар воI Ираклий II-гIа а Иракле виIий воI Орбелиани Александр а, тIаккха, юххера а, эрсий паччахьо Кавказе ший викал ваь вайта граф Воронцов а.

Эрсий графа архиваца цхьана никъ баьб рукописо ГуржегIара Крыме, Одессе, Петрограде.

ХIаранена ши-ший маIан долаш яр «Витязь». Цхьабараш паччахьалкхенна доал де Iомабаьб цо, вожаш поэзе лакха дош ала, цхьабараша коллекцеш гулъелга шоашта дезарах вIашагIийийттай из. Цхьабакъда, поэма листий мах Iилманна цар даьча гIулакхах латт.

ХIанз, ткъаь дийтталагIча шера, поэма эггара хьалхара академически издани кепатеха араяккха кийчъеш хиннача хана а санна, Iилмахой юха а хьеж цу тIа.

Грузински Iилмай Академе академикий А. Шанидзе, А. Барамидзе, Г. Церетели, И. Абуладзе, поэта-академика И. Абашидзе кулгал а деш болх бу къаьстта комисси поэма ниiсагIа йола текст малагIа я хьожаш я.

«Вепхисткаосане» ерригa шовзткъе итте а списка юххьанца денз юха тохкаш я. Шовзткъе итт рукопись, творчески гене бухьага — цIаккха а лергйоацача Шота Руставеле поэмага кхоачавеш дола шовзткъе итт лагIа.

(АПН).

РЕДАКТОР
М. Н. ЛЬЯНОВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Цlеча фронтовиний улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-30-91; бекктохкама секретара — 2-45-48; партийни вахарeи, промышленнии, юртбоахамеи, культурай, письмойи отделий — 2-25-72; корректорекe — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-30-91; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/34.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/34.

СФ02177 Заказ 4670.